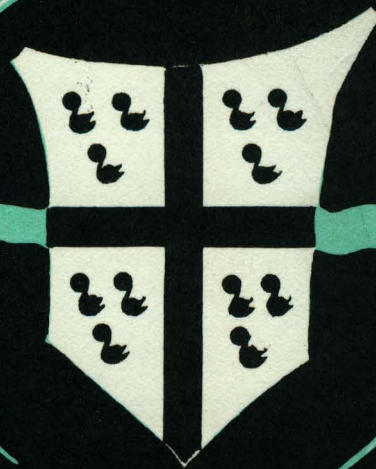

HEEMKUNDIGE PERIODIEK VOOR IZEGEM EN OMLIGGENDE

Ten Mandere

BESTUUR :

Voorzitter	RAFAËL VERHOLLE	Heyestraat 21	Tel. : 051 / 312.42
Ondervoorzitter	JOZEF BOURGEOIS	Marktstraat 29	Tel. : 051 / 304.73
Secretaris	ROBERT LEROY	Boomforeeststraat 45	Tel. : 051 / 310.56
Penningmeester	ALBERIC DEPREZ	Marktstraat 32	Tel. : 051 / 310.25
Archivaris	ANDRÉ DEMEURISSE	Baronielaan 45	Tel. : 051 / 322.04
Redactie	ANTOON VANDROMME	Blauwhuisstraat 54	Tel. : 051 / 331.35
Bestuurslid	ROGER BEKAERT	Sint-Crispijnstraat 37	Tel. : 051 / 334.99
Bestuurslid	LUC BILLIOUW	B. Vandenbogaerdelaan 91	Tel. : 051 / 312.23

HOE WORD IK LID?

GEWOON LID : 150 fr.

STEUNEND LID : 200 fr.

ERELID : 300 fr.

- Ofwel door storting of overschrijving op rekening 712-0700260-03 van Heemkundige Kring «Ten Mandere» Izegem.
- Ofwel door storting of overschrijving op Prk. 000-0009576-70 met vermelding «voor rekening 712-0700260-03 van Ten Mandere».
- Ofwel betaalt U aan een van de leden van het Bestuur.

Noot: In geval van storting of overschrijving vergeet U niet de gewenste jaargang(en) te vermelden.

ARCHIEF :

- Is ondergebracht in het Stadhuis, Korenmarkt.
- Is open voor iedereen.
- De toegang wordt verleend na aanvraag op het secretariaat, stadhuis, op 1e verdieping, bureau 12, bij de heer André Demeurisse.

BIBLIOTHEEK :

- Is ondergebracht in het stadhuis, Korenmarkt.
- Is gratis toegankelijk voor alle leden van Ten Mandere, op vertoon van hun lidmaatschapskaart van het lopende jaar.
- De boeken kunnen gratis in bruikleen ontvangen worden.
- De aanvraag dient gericht tot de heer André Demeurisse, stadhuis, 1e verdieping, bureau 12.

ALLE OUDE GESCHRIFTEN, BOEKEN, FOTO'S, KAARTEN e.a. BETREFFENDE IZEGEM worden steeds met dank aanvaard bij alle leden van het Bestuur.

JAARGANGEN :

Jaargang I	1961	nrs	1-2-3	uitgeput	Jaargang VIII	1968	20-21-22	150 fr.
Jaargang II	1962		4-5-6	150 fr.	Jaargang IX	1969	23-24-25	150 fr.
Jaargang III	1963		7-8	150 fr.	Jaargang X	1970	26-27-28	uitgeput
Jaargang IV	1964		9-10	uitgeput	Jaargang XI	1971	29-30-31	150 fr.
Jaargang V	1965		11-12-13	uitgeput	Jaargang XII	1972	32-33-34	150 fr.
Jaargang VI	1966		14-15-16	uitgeput	Jaargang XIII	1973	35-36-37	150 fr.
Jaargang VII	1967		17-18-19	150 fr.	Losse nummers			70 fr.

- Enkele losse nummers zijn nog in voorraad (nrs. 10 - 13 - 15 - 26).
- Deze oude jaargangen kunnen besteld worden bij **alle leden** van het bestuur.
- Wanneer U 't nodige bedrag stort op de hierboven vermelde rekening (+ vermelding van de gewenste jaargang(en)), worden ze U met de post toegezonden.

INHOUD

1.	Inhoud		1
2.	Geschiedenis van de Izegemse Rederijderskamers - <i>A. Vandromme</i>		3
	Inleiding		3
	Van de oudste tijden tot in de Middeleeuwen		3
	Onder de Bourgondiërs (1369 - 1482)		4
	Onder de Habsburgers (1482 - 1555)		5
	Onder Spanje (1555 - 1713)		5
	Onder Oostenrijks Bewind (1713 - 1797)		6
	De overwinders in Eendrachtigheidt		7
	1. De oprichting		7
	2. De oprichting van een zustergemeenschap		7
	3. Doel		7
	<i>Illustratie : eerste en tweede blz. van het gildeboek (1718)</i>		8
	4. Diverse regels of statuten		9
	5. Sieraden en uniform		11
	<i>Illustratie : Het blazoën (voor- en keerzijde)</i>		12
	6. Het blazoën		13
	<i>Illustratie : Het lokaal - situatie in 1746 en 1836</i>		14
	7. Het lokaal		15
	8. Bijzonder gebruik		16
	<i>Illustratie : Gildepenning (voor- en keerzijde)</i>		16
	9. Werkzaamheden		16
	<i>Illustratie : Aanvang van een gedicht voor Bⁿⁿ en B^{nce} Van Huerne (1733)</i>		18
	<i>Illustratie : Gazette van Gend (1 Mey 1786)</i>		23
	Onder Frans Bewind (1797 - 1815)		28
	<i>Illustratie : Gedicht voor E.H. J.B. Dienberghe</i>		29
	Onder Nederland (1815 - 1830)		30
	<i>Illustratie : Gedicht bij een feeststoet (1827)</i>		32
	Vrij België (1830 - 1852)		33
	Noten		35
3.	Zwijnsmarkt en Zwijnsmarktstraat <i>Jos Bourgeois</i>		40
	<i>Illustratie : Plan van de Zwijnsmarkt (Melkmarkt)</i>		41
	<i>Illustratie : Zichten van de Zwijnsmarkt en Zwijnsmarktstraat</i>		42
4.	Beeldjes van O.-L.-Vrouw van Scherpenheuvel te Izegem - <i>R. Bekaert</i>		44
	<i>Illustratie : Izegemse Beeldjes van O.-L.-Vrouw van Scherpenheuvel</i>		47
5.	Figuren van bij ons : De Zouaaf-Priester H. Vandendriessche		
	Vergeten onderpastoor te Izegem <i>R. Bekaert</i>		50
	<i>Illustratie : E.H. H. Vandendriessche</i>		51
6.	Panorama nr.		54
7.	Snippers nr. 11 <i>A. Vandromme</i>		55

GESCHIEDENIS VAN DE IZEGEMSE REDERIJKERSKAMERS.

DOOR ANTOON VANDROMME

In Nr. 33 van "Ten Mandere" (XII, 2) verscheen op blz. 3 e.v. een artikel van de hand van Hendrik Willaert over "GESCHIEDENIS VAN DE IZEGEMSE REDERIJKERS - KAMERS". Het artikel dat hierna volgt, sluit bij 't pasvermelde, onmiddellijk aan.

INLEIDING

Over de rederijderskamers werd al heel wat geschreven en de meningen over het nut van die kamers zijn wel enigszins verdeeld. Sommigen aanzien ze als nesten waar de taalverbastering en het letterkundig verval onbewust maar stellig werd in de hand gewerkt, anderen weer steken de loftrumpet en bestempelen ze als de redders van de volkstaal, de beoefenaars van de moedertaal in een zeer taaltroebel verleden, en zeker als de eerste steunpilaren van een tot de dood opgeschreven Nederlandse letterkunde onder het Frans regiem.

Wat er ook van zij, het was er beslist gezellig bij de vroede vaderen. Ze hebben menig uur versleten met versvoeten tellen en rijmwoorden zoeken. Ook werd er menig pint gedronken en de tabak werd gretig uit lange witte pijpen " gesmoord ".

De rederijders gingen graag naar die avonden in hun stamcafés. De "*gemeene lidtmaeten*" noemden zich ook GILDEBROEDERS wat beslist de vriendschap en de verbondenheid uitdrukt van die mannen, die zo graag samen een pint dronken, want wie schreef het ook weer : "*Rederijders, kannekijkers*" ?

VAN IN DE OUDSTE TIJDEN TOT IN DE MIDDELEEUWEN

In dit verre verleden, waren de gewone stervelingen volledig ongeletterd en bekommerden zij zich allermint om kulturele activiteiten van welke aard die ook mochten zijn.

Ze werkten om den brode en waren blij na de dagtaak, die vaak meer dan lang duurde, een verdiende rust te genieten. Het gewone volk was gebonden aan de Heren en werd samen met de grond gekocht en verkocht. Alleen het lichamelijke en 't godsdienstige interesseerde hen.

ONDER DE BOERGONDIERS (1369 - 1482)

Onder Franse invloed van het Boergondisch hof, bloeit in die dagen de Franse geschreven taal en groeit uit tot een belangrijke stap vooruit in de evolutie van de Franse letterkunde, en dat vooral op het terrein van de geschiedschrijving. Het Nederlands wordt maar matig gebruikt en kent weinig hoogvliegers, hoewel op gebied van liederen (vooral geestelijke) en toneel we beslist op enkele flinke schrijvers mogen bogen.

Gedurende de middeleeuwen kwamen de toneelgilden op en kregen door hun veelomvattend programma toegang bij het volk dat in zo'n groep "*elck wat wils*" vinden kon.

Ze hadden "een godsdienstige stichting, leerling van zedelijke waarheden gepaard gaande met vermaak (liturgisch drama (Latijn), geestelijk drama en moraliteit (in de volkstaal), vermaak zonder meer of met de bijbedoeling om lachende de waarheid te zeggen (ernstig wereldlijk drama, komisch wereldlijk drama, moraliteit in de volkstaal" (1)

Deze toneelgroepen verschenen ten allen kante en vaak in samenwerking met bestaande schuttersgilden.

De rederijkerskamers hebben hier degelijk werk verricht. Hier zijn we immers volop in de tijd van mysteriespelen, moraliteiten, en esbattementen, de tijd van landjuwelen, haagspelen en refereinfeesten die zeer dikwijls met grote luister gepaard gingen. (2)

Deze kamers werden omzeggens het middelpunt van het intellectueel leven in de gemeente. De zeldzame geletterden vonden hier vaak een kluijfe naar hun tand. Gedurende de samenkomsten werd vooral het monotone van het dagelijks leven wat gebroken. Ze konden er zich vermaken en tevens geestelijk verrijken.

Vanderstraeten schrijft in zijn boek "*Le théâtre villageois en Flandre*", I, 23 het volgende : "*Si nous nous dirigeons vers la Flandre occidentale nous y voyons le mouvement théâtral prendre une extension plus considérable, à raison peut-être des renseignements plus abondants qui se sont offerts à nos investigations. Citons les associations de Stalhille en 1407, Isegheem en 1427 Coolscomp en 1461..*" Ook te Izegem moet er dus in de XVe eeuw zo'n gilde bestaan hebben want "den 3e aug. 1427 gaf de gilde van St. Joris te Tielt een luisterlijk beschrijf, waarop, onder andere, de schutters van Kortrijk, Deinze, Rousselaere en ISEGHEM verschenen. Deze laatsten droegen den prijs van het schoonste inkomen weg, welke zij gewonnen hadden met XL peerden ende met sconen state. Mogelijks zal er terzelfder tijd een

bijeenkomst van rederijkers hebben plaats gehad." (3)

Op de vraag waarom toneelspelers die schutters vergezelden vinden we een sprekend antwoord bij Vanderstraeten (4)

"En 1428, les villages de Hulste, Herzeele, Loo, Harelbeke, IZEGEM, Boesinghe, Asper, en Synghem furent représentés au tir de la sociétés St. Georges à Audenaerde. Sans nul doute les gezellen van den abatemente accompagnèrent des gildes pour en rehausser l'éclat et pour faire diversion aux excercices du tir." (5)

Verder lezen we nog bij dezelfde schrijver : *"Les archers (d'Iseghem) accompagnés de musiciens et de mimes, vont en 1428, disputer le prix d'adresse au grand concours de tir, à Ypres, où 35 autres sociétés sont présentes. Les arbabétriers, escortés proboblement de ghesellen de rhétoriques de cette commune jusqu'en 1789 où sa chambre sous la devise "Eert de redekonst" prend part, avec la pièce TRAZI-MENUS EN TIMAGENUS à un concour de Lokeren."* (6)

Soms waren de relaties tussen gilden van bepaalde gemeenten echt vriendschappelijk bij andere weeral niet. Zo lezen we in het boek *"Schets ener geschiedenis der Rederijkerkamer Sint Barbara te Roeselare"*... Dit getuigt een zekere vriendschap, die van de vroegste tijden (1472) tussen Roeselare en Tielt bestonden. Men bestatigt hetzelfde niet tussen Roeselare en Izegem, twee steden nochtans nader bij elkaar gelegen. (7)

ONDER DE HABSBURGERS (1482 - 1555)

Gedurende de XVIe eeuw vinden we zowat 73 gemeenten die minstens op één kamer van rethorica kunnen bogen en waarvan er zes zijn aangestipt die over meerdere rederijkerskamers beschikken (Brugge, Ieper, Gent, St. Niklaas, Antwerpen en Leuven). Onder deze 73 komt IZEGEM niet voor.

Naast de tragediën kwamen de abele spelen (abel = habile, habilis = mooi). Ze kwamen uit de XIVE eeuw en vormden met enkele XVe eeuwse stukken die ons nog bewaard zijn gebleven, een deel van het repertoire van de "Ghesellen van den spele", toneelgroepen van 4 à 5 personen, samengesteld uit rondreizende sprooksprekers.

Op kermissen en foren waren deze toneelspelers graag gezien en konden ze van de giften die ze van 't volk ontvingen een eerder schamel bestaan leiden.

ONDER SPANJE (1555 - 1713)

Ten tijde van de Spanjaarden wordt de zaak voor toneelspel in onze landelijke gemeente zeker niet verbeterd wanneer in 1601 bij het plakkaat van 25 mei vol-

gende tekst wordt kond gedaan :

*"...daerby alle spelen ende dichten op de H. Schriftuer ende misterien onser Religie oft op gheestelycke persoonen en de staten ghemaect, expresselick ende absolutelick verboden endegheinterdiceert zijn; nemaer eenighe andere toeghe-
laeten worden met zekere limitatiën ende conditie van behoerlicke visitatie
ende approbatie, in overletten tyd ende buyten de Goddelieken dienst." (9)*

Zulke taal en wet is zeker niet stichtelijk voor jonge rederijders in spe. De Refereinfesten van de XVIIe eeuw leverden een levendige belangstelling op. Als trouwe weerspiegeling van de openbare denkwijze van deze tijd, in zake politiek, wijbegeerte en godsdienst.

De oplossing in refereinen van retorikale prijsvragen (10) gaf de rederijders gelegenheid hun mening ten volle te kennen te geven. Daarbij werd het referen door de menigte beter begrepen dan "het spel van sinne" en was het ook meer bij het volk geliefd. Dit losse, klein gedicht had stilaan een onbegrensde invloed gekregen daar het de rechtzinnige afbeelding was van zeden en gewoonten en van alle innerlijke strevingen die aan deze periode eigen waren.

Op plaatselijk vlak werd hiervan niets teruggevonden.

ONDER OOSTENRIJKS BEWIND (1713 - 1797)

Korts na de vrede van Utrecht (1713) waar ons land overgaat naar de Oostenrijkse tak van de Habsburgers, terwijl de onbepaalde autocratie zich handhaaft en zelfs versterkt wordt, komt er nu een meer humanitaire strekking naar voor in rechtspleging en belasting.

De onkerkelijke staat stelt zich meer en meer boven de kerk. Tevens is er overal een grote drang naar meer economische vrijheid waar te nemen. Er moet ook gezegd worden dat Izegem in de XVIIe eeuw, zwaar geteisterd werd door voortdurende invallen van de Fransen. Op het einde van deze eeuw was onze gemeente bijna uitgestorven aan een soort pest die het grootste gedeelte van de inwoners ten grave had gesleept. (11)

Dat het letterkundig leven en de cultuur in het algemeen onder dergelijke omstandigheden niet fel kan bloeien, is begrijpelijk. In het begin van de XVIIIe eeuw zou hier echter een verandering in komen. Zo zien we een rederijderskamer ontstaan, die tot de eerste helft van de XIXe eeuw werkzaam zal blijven.

DE OVERWINDERS IN EENDRACHTIGHEYDT

1. OPRICHTING

In het dekenaal archief van St. Tillo te Izegem vinden we een boek over de gilde van het H. Sacrament. Deze gilde werd gesticht onder pastoor Henricus Ignatius Commacen (12).

De statuten van deze "gildebroeders" zijn ons bewaard gebleven in dit oude resolutieboek van het *"Godtminnende retorycke ghilde oft broederschap van het hoogheerwaardigh Heyligh Sacrament des Autaers onder den tyttel van overwinder in eendrachtigheydt onderhouden binnen de parochie en prisdomme van Iseghem...., ingestelt den 10n jully int Jaer 1718 met als devies : Tot meerder eeren van Jesus Christus."* Dit alles werd na ijverig zoeken, eentwintigtal jaren geleden, in het kerkarchief van Izegem teruggevonden.

2. OPRICHTING VAN EEN ZUSTERGEMEENSCHAP.

In hetzelfde boek vinden we een eindje verder een bladzijde met de volgende tekst : *"Aenweirdinghe vande/ naer volghende minne/ susters van het Heyligh/ hoogwaerdigh sacrament/ Des autaers binnen Iseghem/ in het jaer 1720/ onder Den tytel/ van/ Doverwinneressen in/ eendrachtigheijt/ als volght/ Op den 6 decembre 1720 is aengenomen voor Deerste confreresse van theijligh hoogweerdigh sacrament des autaers/ Bergitta Bernaert.*

Verder vinden we alleen data en namen vermeld.

3. DOEL.

Wanneer we het doel van het gild bekijken, moeten we een onderscheid maken tussen de tijd vóór 1786 en de tijd daarna.

A. Van 1718 tot 1786

Bij de stichting was het doel tweevoudig :

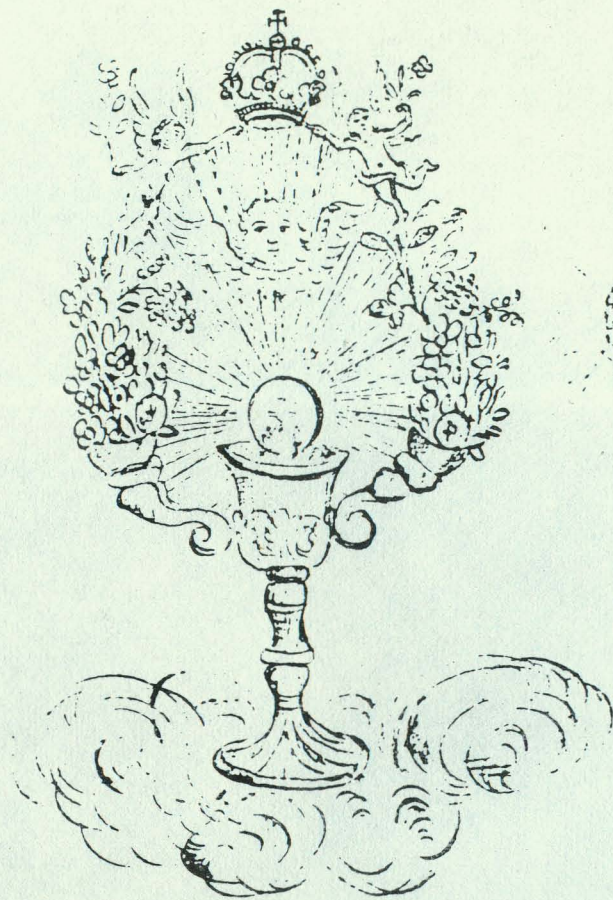
1. op godsdienstig gebied, - 't Allerheiligste eren en vergezellen bij de processieën binnen en buiten de kerk op de eerste zondag van de maand.
 - Op de hoogdagen het heilig Sacrament vergezellen met flambeeuwen, terwijl vier leden het baldakijn moesten dragen.
 - Meegaan in de processieën buiten de kerk.
 - Het Allerheiligste vergezellen bij de generale berechting der zieken.
 - Om beurt één uur aanbidden binnen het koor op een bidbank, gedurende de gedurige aanbidding.

tot Aender'eere van jesus Christus—

Godminnende retorycke Gilde oft
broederschap van het hooghwaardigh
heyligh sacrament des antaers onder den
tytel van overwinders in eendrachticheidt
onder handen binnen de prochie ende
prinsdomme van ysegem in d'elicht

Is inghestelt den 10 July
Het jaer 1718

Eerste bladzijde van het gildeboek waarin ook de statuten te vinden zijn (Dekenaal Archief - Izegem). Geïllustreerde bladzijde uit hetzelfde gildeboek van „D'Overwinders in eendrachtigheyt”. Deze pentekening is van de hand van Peter-Joseph Vande Walle, broer van Jean-Baptist. Deze tekening vinden we op 't Blazoen terug.

Wien was heyliger als het heyligh der heyligen 1723
Jant 1718 jaer 1718

- Om beurt één uur aanbidden gedurende de hoogmis, van na de offerande tot na de nuttiging, telkens twee leden. (Vroeger waren er vier, zoals blijkt uit een besluit genomen in 1743.)

2. op cultureel gebied : het beoefenen van de dichtkunst.

Ter aanvulling van punt één lezen we in een brief van 22 Xbre 1750 : "...*sels met voornemen van het provenu ofte profijt, alsoo sy voortijds gedaen hebben, te gesteden in pieuse wercken...*".

In antwoord op deze brief op 3 fevr. 1752 lezen we : "*Defend aux memes supplians d'y exploier les deniers qui leur auront été donnés à titre d'aumone ou de dévotion.*" De winsten die ze met spelen gemaakt hadden werden dus, aan caritatieve werken besteed. In die dagen was het aantal armen beslist groot bij een landse bevolking en kon men in Izegem wel het geld gebruiken om hulp te verlenen.

Ter verduidelijking van punt twee zijn de vele toneelwerken en lofdichten die hun activiteit daaromtrent voldoende bewijzen

B. Na 1786

Op 1 mei 1786 schafte keizer Jozef II alle broederschappen af. Ze blijven in dezelfde geest spelen, de opbrengst dient voort om caritatieve werken te steunen, alleen het godsdienstige karakter wordt niet geopenbaard of besproken. Zo lezen we nog in een brief van juli 1786 : "... *Geld daer van voortscommende sal gedistribueert worden aenden Armen deser Prochie naer alvooren afgetrocken de oncosten & Deboursen die sij supplianten om het Treurspel souden commen te doen...*"

4. DIVERSE REGELS OF STATUTEN VAN DE GILDE. (13)

- 1° Omtrent de jaarlijkse vergadering op H. Sacramentsdag (14) ter verkiezing van prins, deken, ontvanger en twee bezorgers of breckers
- 2° Omtrent het gedragspatroon van de confreers.
- 3° Omtrent de maandelijks vergadering en de onderwerpen van dezen.
- 4° Omtrent de plicht op vastgestelde dagen 't Allerheilihste te vergezellen met flambeeuwen en de aanbidding van 't Allerheiligste onder de mis.
- 5° Omtrent de waakstonde op Witte Donderdag en andere dagen voorzien door het gild.
- 6° Omtrent het vergezellen van het Allerheiligste bij 't bezoek aan de zieken.
- 7° Omtrent de aanwezigheid in processiën.
- 8° Omtrent het dragen van het sacramentenhuis (baldakijn) in de processiën.

- 9° Omtrent de vastgestelde jaarlijkse processsiën, waar aanwezigheid geboden is :
 - H. Sacramentsdag - Omgangdag - Kermisdag - Processie van de H. Jozef
 - Alle biddagen.
- 10° Omtrent het vermogen te spelen of publiek te vertonen na goedkeuring van pastoor en magistraat.
- 11° Omtrent de stilte die zal gevraagd worden in de vergadering om gildezaken af te handelen.
"... terwijl en desen handel geschiet sullen de confreers eene stilswyghentheid onder houden, sonder te smooren eenighen touback sonder lachen ofte schimpen op de boete van een oortien."
- 12° Omtrent de beraadslagingen bij gewichtige beslissingen in tegenwoordigheid van de oude pricen en de sorghers.
- 13° Omtrent het zingen van de solemnele mis op H. Sacramentsdag of daags daarna zijnde jaarmis van alle overleden confreers.
- 14° Omtrent de "offerande" als nieuw lid
"...in ghelde niet minder dan drie stuyvers ende aen den knecht naer discretie."
- 15° Omtrent de dichtvragen van prince en deken.
- 16° Omtrent de goede manieren bij 't antwoord op de dichtvragen.
- 17° Omtrent de onthouding van kaarten in de algemene vergadering.
- 18° Omtrent ere en respect tegenover 't Allerheiligste, geestelijke en wereldlijke oversten en alle confreers.
- 19° Omtrent de gebruiken van de confreers bij 't overlijden van een gildebroeder.
- 20° Omtrent de boete gesteld op de blasphemie = zweren, verwensingen.
- 21° Omtrent de samenhorigheid in 'tdelen van gemene lasten en geldelijke uitgaven.
- 22° Omtrent misnamingen en sottigheden.
- 23° Omtrent de eed die moet gedaan worden als nieuw lid om zich te houden aan de statuten van het gild.
- 24° Omtrent de betaling van diverse boeten.
- 25° Omtrent een bijzondere bijdrage tot het betalen van het kleed van de knape en het maandgeld van een stuyver. (in daten van Xxe 9bre 1718)
- 26° Door de pastoor toegevoegd artikel :
 Omtrent de moeilijkheden onder de gildebroeders, *"...muytinge, opmaeckinghe, tweedraght door slaen, verdreeghen of vechten, gebroken ofte verhindert te hebben...."*

Getekend : *Henricus Commacen*

Pastor tot Iseghem.

Daarna volgt het eerste bestuur. (10.7.1718)

Prynse : Pieter Thybau fs. Mahieu

Deken : Joannus Larmuseau fs. Jacobus

Ontvanger : Michiel de Waeghenaere

1° brecker : Jooseph de ryckere

2° brecker : Jacobus de Joncheere

(Onderaan kwam dan nog de naam van Jacobus Werbrouck voor, maar die werd door pastoor Commacen geschrapt en de bijgaande nota spreekt voor zich zelf :

"uytgeroe... om syne quade manieren en om syn quesstemaeckeryen en muyterijen")

Op 29 mei 1720 werd Pieter Thibau tot deken gekozen en Pieter Joseph De Ryckere tot dichtmeester. Deze laatste had voor leuze : Niemand ryckere dan De Ryckere.

5. SIERADEN EN UNIFORM

Op het einde van het reeds vermelde boekje vinden we ook enkele bladzijden met de *"plichten van den domestijk zoo genaemd gildeknaepe"*

Daarvan citeren we Nr 3 waarin staat :

"Sinte - hijlonius - dag. patroon der prochie : de gilde gaet met trommel, en standaert; met hals-banden; En ander wapens van Eeren, in volle nuforme En costuyme nae d'hoogmisse."

Hier ontdekken we voor 't eerst dat er speciale sieraden gedragen werden door Prins en Deken alsook dat de leden van het gild een uniform hadden, hoe eenvoudig deze dan ook zal geweest zijn.

Jammer kan er van deze sieraden niets worden teruggevonden en zelf een beschrijving was nergens te vinden noch van sieraden, noch van de uniform die door de gildebroeders op die grote dagen gedragen werd.

Zeer veel gilden, zo schutters- als toneelgilden, hadden eretekens. Doch op 7 Floreal an IV (26 april 1796) werden alle zilveren sieraden door de Fransen binnen gevraagd. Van al deze oude "breuken" konden er slechts weinig de dans ontspringen en voor 't nageslacht bewaard blijven. Dat was ook hier het geval.

In een klein schrift met losse nota's van Victor Delobelle, oud lid van 't gild, vond ik het volgende : *" 1747. 18 juni is er beslist een nieuw kleed te koopen voor de gildeknecht, te weten : een kazakke blauw ende voorts couleur ordinaire, de veste rood ende broek van 't zelfde, behoudens dat het rood zij uit den purperen; ook te koopen eenen hoed met zilveren boord als gewoonte (ordinaire)."*

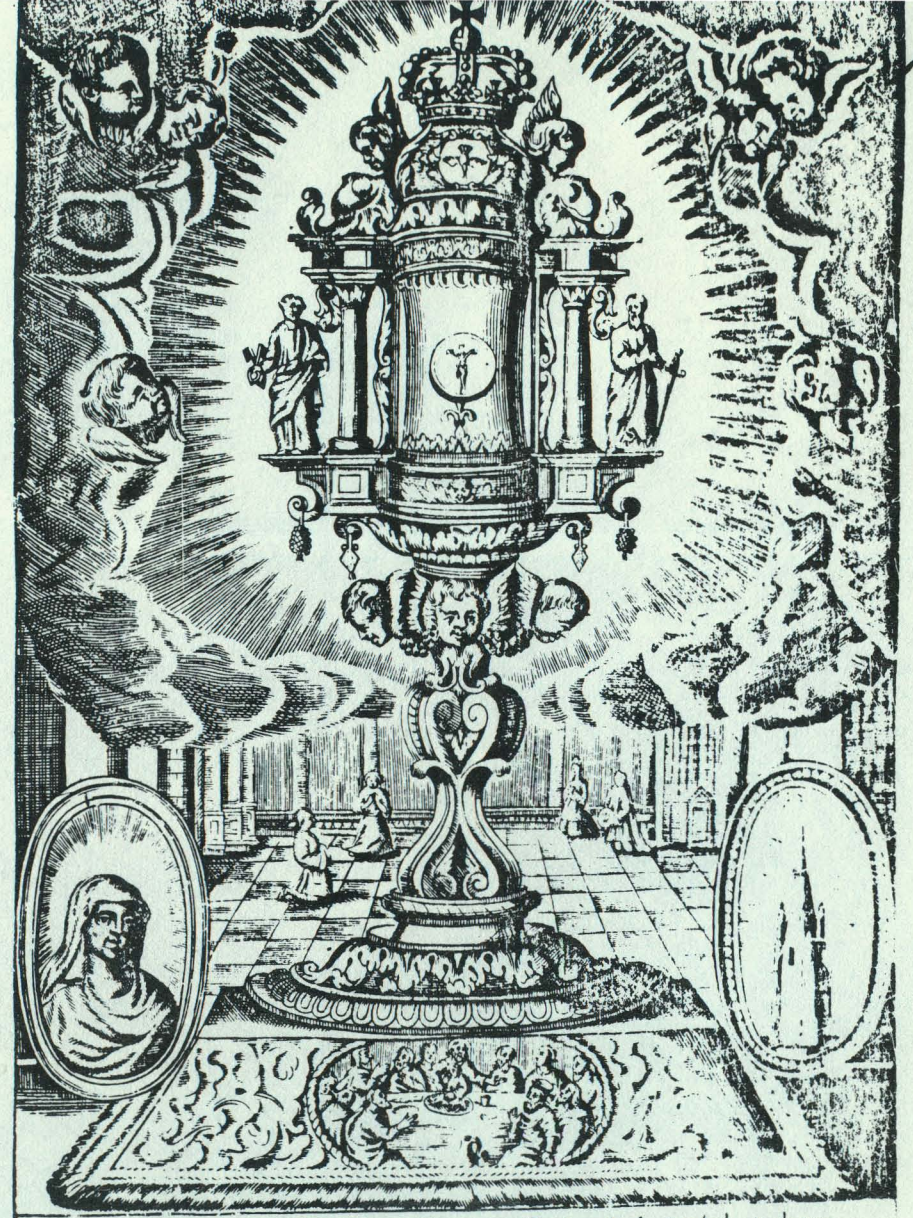
Boeck
 Van het Broederschap
 Van het alderheiligste.

Sacrament
 des autaers

Inghesetele

Aer Eerin van dit alderhoogste
 mysterie inde Parochiale
 kerckie van het dorpe ende
 Parisdorn van

Izegem

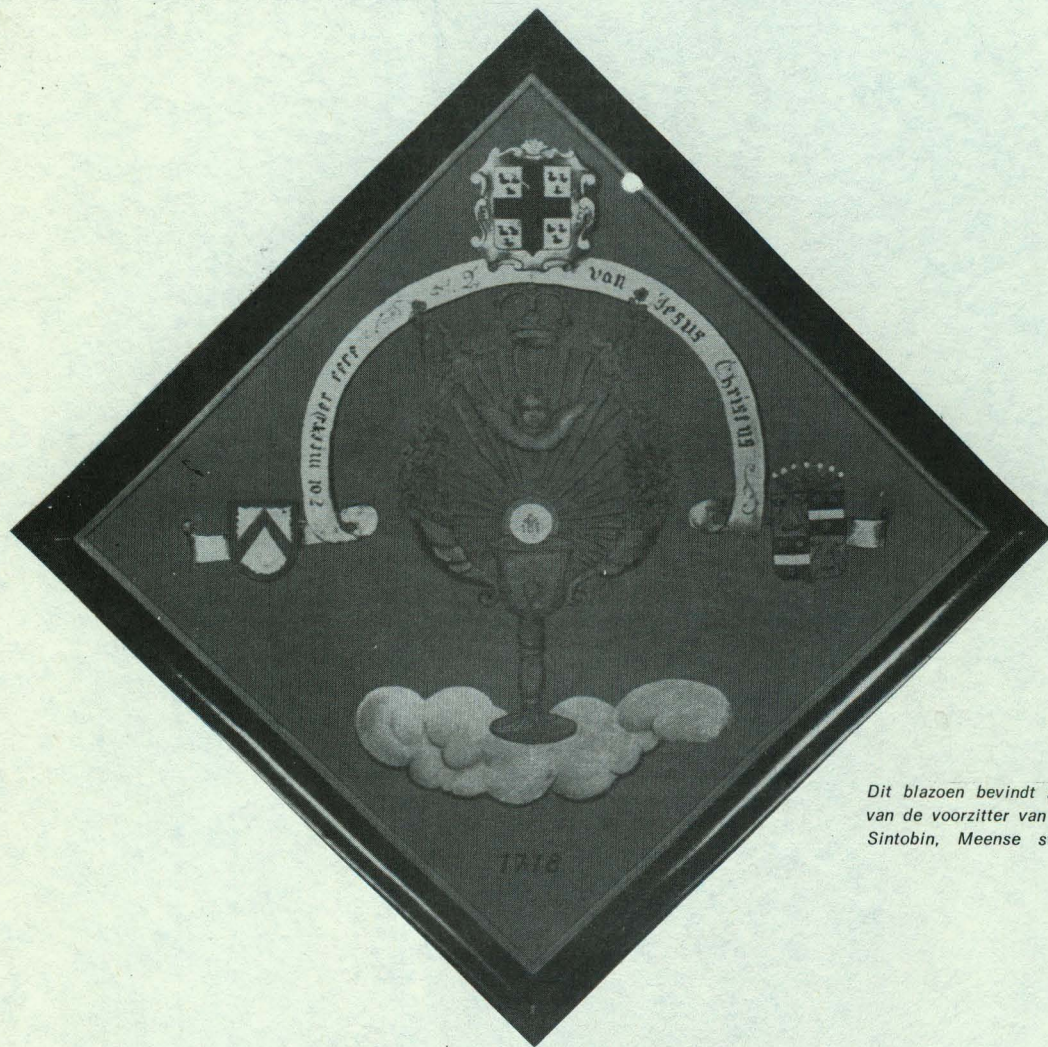
Ecce Panis Angelorum
 Factus cibus viatorum
 Vere Panis Filiorum
 Non mittendus canibus

Siet het broodt der Enghelen verheven
 Wort tot spys den reytenden: ghegheven
 Voor de kinders is het broodt ter leven
 Maer de honden zyn dat niet af gheleuen

Gheeft aenden Gheuer die sich heeft aen ons ghegheuen
 Int Heyligh Sacrament, daerlyckx ghiloe ghelot
 Die in syn Moeders Kerck, sijt Ghilde broer gheschreuen
 Op dat ghj naemaels wordt in's ledens boeck ghestelt

HET BLAZOEN VAN DE OVERWINDERS IN EENDRACHTIGHEYDT

In 1947, bij de overdracht van „Overwinders in eendrachtigheydt” op de Izegemse toneelkring „De Lustige Vrienden” werd een blazoen vervaardigd die de oude gilde beslist ere aandoet.

Dit blazoen bevindt zich thans in het huis van de voorzitter van het gild, de heer Paul Sintobin, Meense steenweg 107, Izegem.

VOORZIJDEN VAN HET BLAZOEN.

Centraal vinden we de monstrans (zie blz. 8) uit het gildeboek omgeven met het devies en schilden (Izegem, Kortrijk en Gilles-de-Pélichy), onderaan 1718, de stichtingsdatum van het aloude gild.

6. HET BLAZOEN

Alle gilden die zichzelf eerbiedigden hadden een eigen blazoen. Op blz. 2 van het gildeboek van "D'Overwinders in Eendrachtigheydt" werd een tekening gevonden van de hand van Pieter Joseph Vande Walle - zie Notitieboekskens van J. B. Vande Walle, blz. 32 waarop een remonstrans is afgebeeld rustend op een wolk. Onderaan vinden we dan volgende tekst : "*Wie is heyliger dan het heylige der heyligen. 1723 fecit Pieter Joseph Vande Walle.*"

Daar deze tekening helemaal vooraan in het gildeboek voorkomt, doet ons dat onderstellen dat ze als blazoen moet gefungeerd hebben. Geen enkel schrift of afbeelding brengt ons echter verder op een goed spoor om 't blazoen van de Izegemse gilde van rethorica terug te vinden.

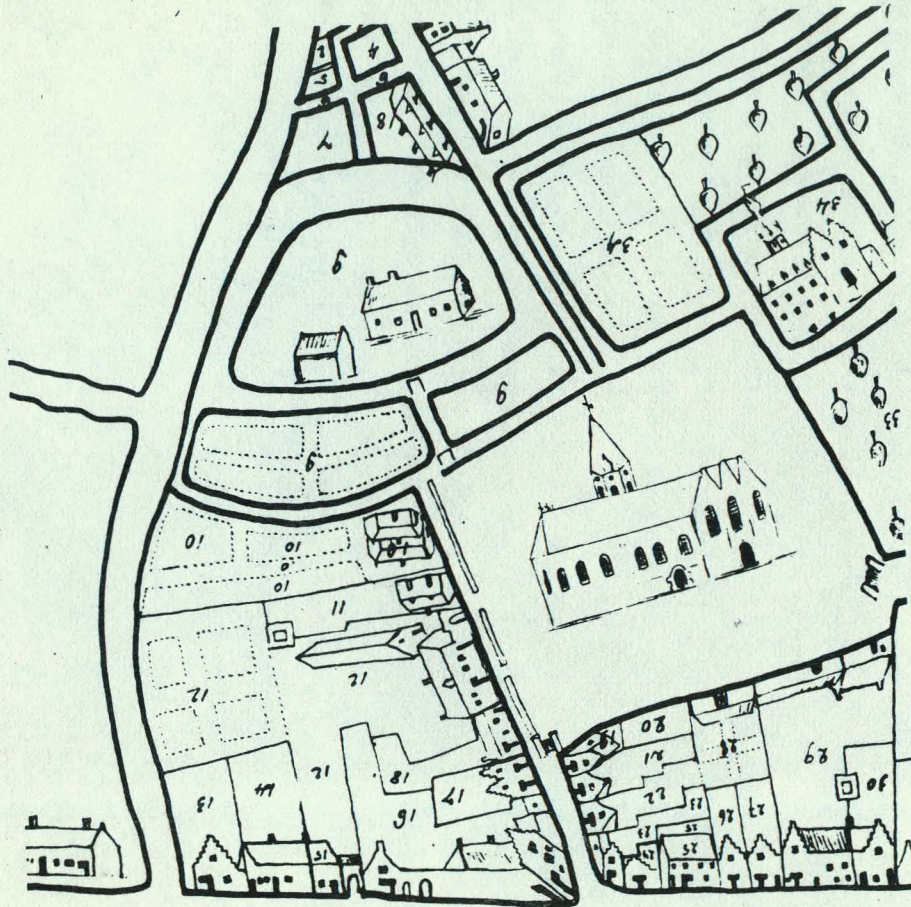
De hoofdkamer "De fonteine" van Gent had in 1749 D'Overwinders onder hun bescherming genomen tegen nevangilden van hier, die de oude gilde wilden verdringen. Als "geconfirmeerde kamer" mochten ze echter overal deelnemen en behoorden ze tot de vrije kamers in tegenstelling met de "*papkamers ofte benden*" die in de XVIIIe eeuw zo talrijk opkwamen en even vlug en talrijk weer verdwenen.

De huidige gilde van "D'Overwinder in eendrachtigheydt" heeft een blazoen laten vervaardigen door kunstschilder Albert Demoen. Zo werd het oud gebruik om door een gilde een blazoen te voeren weer in eer hersteld.

Op de gebruikelijke ruitvorm komt de tekening van P. J. Vande Walle wel als centraal motief voor : de monstrans staande op een wolk.

- In de bovenhoek vinden we het Izegemse wapen gevat in een cartouche. De meerhaantjes werden, jammer genoeg, niet in zoom geschilderd, zoals dat in de XVIIIe eeuw het geval was. De meer modernere opstelling (4 x 2-1) dateert nog maar van onder 't Nederland bewind, en wel bepaald sedert 30.5.1825 toen Izegem tot de rang van stad werd geheven.
- Rechts van het monstrans het Kortrijkse wapen, want Izegem behoorde in 1718 grotelijks tot de kasselrij van Kortrijk.
- Links treffen we 't wapen aan van Baron Gilles de Pélichy. Het voorkomen van dit wapen doet hier zeer vreemd aan, daar deze familie in de XVIIIe eeuw hier niet bekend was. Het wapen van Vilain XIII zou hier zeker heel wat beter gepast hebben. Wanneer de heroprichting van de oude gilde in 1947 tot stand kwam, had de familie Vilain XIII hier niet meer met Izegem te maken en was het de edele familie Gilles de Pélichy die hier voor veel cultureel werk de stille promotors waren. Wellicht mag het zo verklaard worden.

1746

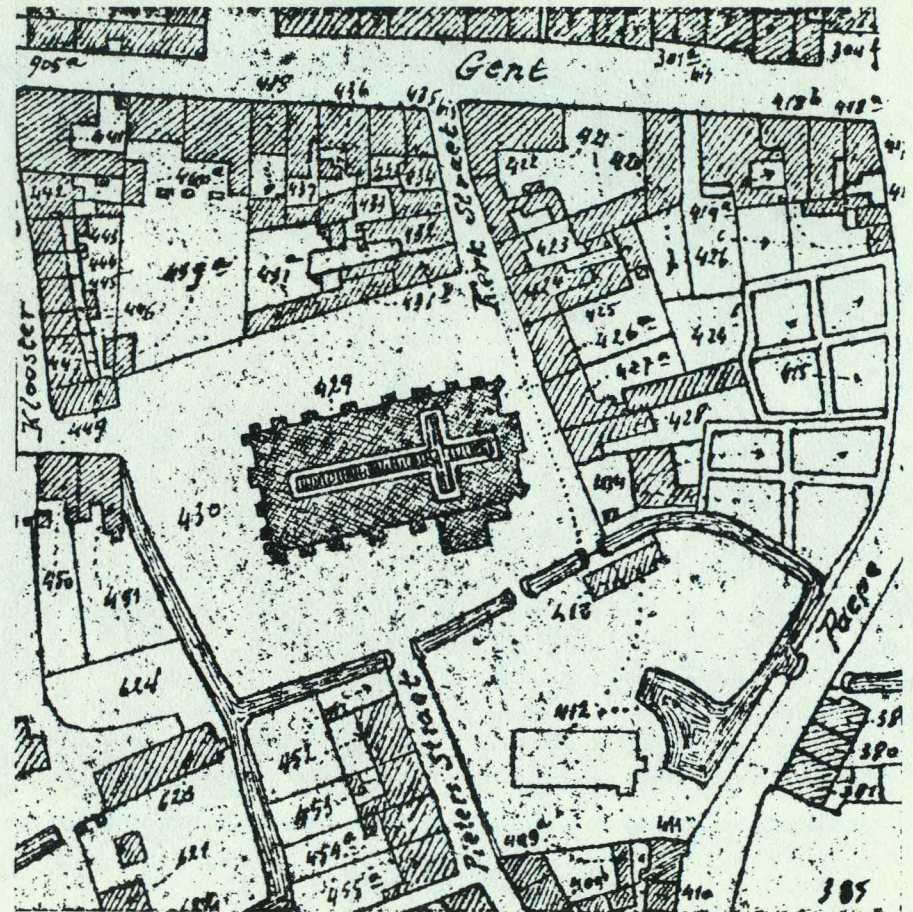

Fragment van de Kadastrale Kaart van François De Bal.

Op deze detailkaart bemerken we :

- de oude St.-Tillokerk ;
- de pastorie (9) ;
- „den Engel ” (12), lokaal van de gilde van retorika ;
- de baronie van St.-Amand (34).

- 1836

Fragment van de Kadastrale Kaart van P.C. Popp.

Hier vinden we al een deel vernieuwingen :

- de oude St.-Tillokerk (in plan - 429) ;
- de pastorie (412) ;
- de wal is gedeeltelijk gedempt ;
- „den Engel ” is vergroot (427a, 424b, 426a, 426b) ;
- in de St.-Pietersstraat is heel wat bijgebouwd.

- Helemaal onderaan vinden we het stichtingsjaar van de oude Gilde : 1718.
In de bovenste helft buigt een halfcirkelvormige banderol met volgende tekst :

TOT MEERDERE EERE VAN JESUS CHRISTUS

Op de achterzijde van het blazoen vinden we nog twee banderollen met volgende teksten :

- In 't midden : *Godsminnende retorycke Ghilde ofte Broederschap van het Hoogweerdig Heilige Sacrament des Autaers "DE OVERWINDERS IN EENDRACHTIGHEYDT" Izegem (1718)*

- Onderaan : *Albert Demoen, mieck dit blazoen.*

7. LOKAAL

Ook werd in die dagen het drinken flink in ere gehouden. Toch moeten we vaststellen dat het brouwen van dit edele nat geen speciale Izegemse nijverheid was noch daarvoor mag aanzien worden. Het aantal herbergen in die tijd was dan ook zeer gering, vooral als we dit gaan vergelijken met de hedendaagse toestand (15). Toen waren het allemaal grote herbergen en veelal met afspanning. Bijna iedere herbergier was tevens brouwer of liet brouwen en leverde bier aan de burgers van de stad.

In het begin van de XVIIIe eeuw waren er hier negen bekende herbergbrouwerijen waaronder : den Hert, de Oude St-Pieter, het Wit Paard. Een van de oudst bekende herberg-brouwerijen te Izegem was "DEN ENGEL" gelegen achter het koor van de St. Tillokerk en reeds bestaande van 1653. Ook die herberg werd onder de Franse revolutie geplunderd. "De Engel" als herberg en brouwerij heeft juist twee eeuwen bestaan tot in 1853. Na de verkoop werd zij gebruikt als "Spellewertschool". Deze school werd in 1898 gesloopt en op dezelfde plaats verrezen twee onderpastorijen die thans bewoond worden door de EE. HH. Leys en Vergote. Het was op deze plaats dat het hof van Rhetorica gevestigd was, daar kwamen ze samen, lazen ze hun verzen voor en speelden ze een genoeglijke cluyte of een zeer stichtelijk drama. Daar waren ze thuis.

Daar mocht eenieder die iets voelde voor de Vlaamse taal of voor toneel zich tenvolle'geven en zijn werken voorlezen. Terwijl ze de dorst konden lessen met menig kroes bier, werd er gezellig geredetwist over 't inrichten van feestelijkheden, 't opstellen van processiegroepen en 't uitschrijven van landjuwelen. De waard uit "Den Engel" (16) zag gewis met vreugde de dagen van vergadering en koekedag tegemoet. 't Was goe volk die rederijkers en van 't danig spreken, declameren en roken kregen ze heel wat dorst.

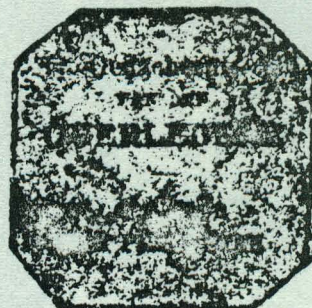
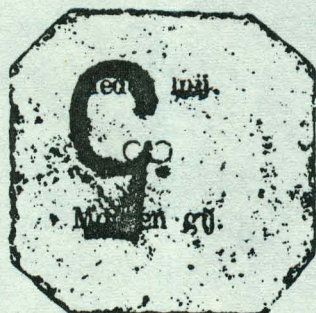
En wat doet een waard uit zo'n stamcafe met dorstige gildebroeders ?

8. BIJZONDER GEBRUIK

In een aanvullende gilderegel, vooraan in 't resolutieboek van 't aangehaalde broederschap lezen we : Bij 't overlijden van een broeder of zuster werd er *"uyt de gemeene casse drie sielmissen tot laevenisse van de siele van den overledene ofte overleden"* opgedragen. Dit kwam pas in voege op 28.12.1731.

Dit gebruik bleef bestaan en op 't einde van de XIXe eeuw, wellicht ook vroeger, werden er bij de offerande "stongs" of penningen gegeven aan de aanwezige leden die ten offer gingen. Deze stongs waren uit zeer stevig karton vervaardigd, achthoekig van vorm en aan de voor- en ommezijde met geel (17) papier beplakt en van een tekst voorzien.

We lezen op de voorzijde de zeer stichtelijke tekst : Heden mij, morgen gij. op de keerzijde is de tekst minder meditatief : Gedachtenis van de overledene - Goed voor één pint bier.

9. WERKZAAMHEDEN

Over de werkzaamheden van de eerste jaren werd nergens iets teruggevonden. Pas in het zevende jaar na de stichting komen brieven voor, zo stuurde Pieter Joseph Vandewalle, Anthone Lezy en Pieter Joseph de Ryckere in 1725 een verzoekschrift naar zijn excellentie *"den Heere Prince Van Iseghem, Emelghem"*, waarin ze hun vraag als volgt formuleren : *"...dat sy tot meerdere eere en gloria Godelis exemple ende ghestichtighe van het ghemeente geerne publyckelick ende op de groote markt souden verthoonen op den feestdagh van den heylighen Michael, diegha daernaer wesende de kerckwydighe van het voorseyde Iseghem 's maendags dat d'ysendags daernaer de martelie vande heilighen Cyprianus*

ende Justina, ende also sy sulx niet publiquelick en vermoghen te doen sonder het octroy ende consent van wegghen syne voorts. Excellentie, die gemeenelick daerop is hoorende syne wethouders reden waerom sy hun tot De selve syn keerende".

Na lezing van het stuk moest de pastoor dan advies geven over het werk dat zou opgevoerd worden. J. F. Lust, pastoor sedert 13 mei 1724 neemt het werk ter hand en schrijft nadien zijn bevinding. Deze vermelding vinden wij dan ook bovenaan op een vrijgebleven ruimte op hetzelfde schrijven:

*"Ghesien het voorenstaende plaet ende appointementen daerop gevolght ende wel geconsidereerd ende oversien, het spel daeby gementineerd ben van Advyse dat het voorleyde spel met eenen cluchte gevisiteerd mag syn publyckelick gepresenteerd als niet synde strydende an de goede manieren als an onze moeder de he kerke maer alleen lyck tot stichtinge van de toehoorders.
actum den 20 7ber 1725"*

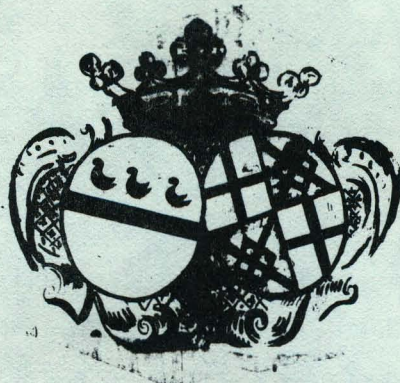
J. F. Lust, pastor in Iseghem

Vier dagen later werd ook vanwege het stadsmagistraat toelating verleend om dit toneelwerk op de markt op te voeren maar daarvoor was er "une assemblée extraordinaire" van doen om dit te bekrachtigen.

In die tijd moesten de Izegemnaren, om de zondagsplicht te voldoen zich nog naar de oude St.-Tillokerk begeven. De kermis werd in die tijd dan ook op de 1ste zondag na St. Michielsdag (29 september) gehouden, dag waarop deze oude parochiekerk werd ingewijd in een jaar dat door de tijd in de vergeethoek geraakt is (midden XIVe eeuw ?).

Het was een driebeukige (18) vroeggotische kerk met een vierkante versieringstoren die boven het dak in een achthoekige toren overging met in ieder vlak een gotisch galmgat en met een bogenfries juist onder de gootlijn van de korte bogenspits. Het koor was iets hoger dan het schip en aan de zuiderzijde troffen we een uitspringende sacristie aan. Rond de kerk hadden we het kerkhof (en dat tot 1806).

In 1733 werd door de Confreers van het alderheylighste Sacrament een lang gedicht en een liedeken opgedragen "aen den seer edelen Heere Jr Albertus van Huerne, Heere van Schiervelde, Bunneghem, Ayshove, enz.... in hawelyck versaemt met den seer edele Mej. Maria Placida de Croix, Burggravinne d' Erembodeghem, vrouwe van Beveren ect. (19)

" Als door een vaste trouw de liefde wordt gebonden
en dat die wordt gebauwt op deugdelycke gronden
soo weckt den Hemel met syn hoog verheven licht

.....

- 40 regels -

't Prinsdom van Iseghem toont blydschap overal
De Barbaristen staen als vromme cannonieren
en komen door 't geschut dees blijde feesten vieren
Benevens 't lief getal van Sinte Sebastiaen
Elck is dit minsaem paer ten hoogste toegedaen
Die van St. Joris hof sietmen hun plichten toonen
om aen dit edel huys de diensten te beloonen
om de weldaeden die 't ons borgers heeft gejont
waerom men maecken moet een vast gegront verbont
om die genegentheyt, voor altydt te gedencken
Kloek aan Rethorica en laet hier niet verkrencken
De liefde die uw plicht hierin bewyzen moet,
opdat gy eenigsints aen u devoir voldoet.

.....

- 8 regels -

Borgers van Yseghem, schept in dien bant u glori
Roept dat hy lange leeft, die door de min- victori
Op syn beminde lief van daeg bekomen heeft
Wenscht dat hem Godt hier naer het eeuwig leven geeft.

Opgedraegen door de Confreers van het Alderheyligste
Sacrament binnen Iseghem.

In 't jaar 1736 heeft J.B. Van de Walle zijn eerste toneelwerk geschreven.
Het verbeeldt "De bekering van Izegem door de H. Hilonius (20). In zijn dag-

boek vermeldt hij verder : "...ende ten tonneele uytgevoerd in de Sinxendagen." Hij heeft echter niet medegedeeld of het stuk op de Grote Markt of in het lokaal Den Engel, achter de kerk opgevoerd werd. Onder pastoor Lust bloeide de gilde voortreffelijk en op 23.8.1737 verkreeg hij voor haar van Paus Clemens XII verscheidene voorrechten en aflaten.

Op Witte Donderdag van 1738 werd er in de parochiekerk een buitengewone processie gehouden (21) waarin de mysteriën van de boodschap tot de verrijzenis getoond werden en waar tevens de zegepraal van de kerk aan de beurt kwam. Voor de uitbeelding van deze mysteriën in een vierentwintigtal taferelen kwamen er ongeveer zeventig personen voor. Zo we nu de namen van deze personen vergelijken met de naamlijst van de leden van het broederschap van het H. Sacrament komen we tot de vaststelling dat het hier om dezelfde personen gaat. Al de deelnemers waren lid van het broederschap of namen huisgenoten mee om de ontbrekende plaatsen aan te vullen.

Mgr Franciscus Ernestus, Graaf van Salm "... liet de aflaten op 2.12.1738 afkondigen en gaf tevens zijn goedkeuring aan de regels of statuten des broederschaps. Ter zelfder tijde benoemde hij pastoor Lust tot hoofdman des genootschaps, en dezen titel verenigde hij voor altijd met de pastorij van Iseghem" (22).

Op 7.6.1741 krijgen de gildebroeders een in leder gebonden boek van de heer J. F. Lust, pastoor. Het is het "*Boeck/ van het Broederschap/ van het alderheyligste/ Sacrament/ des outaers/ inghestelt/ ter Eeren van dit alderhoogste/ mysterie in de Parochiale/ kercke van het dorp ende/ Prinsdomme van/ Iseghem/*" (23)

Dit boek bevat :

1. een "copia Bulla ut sequitur Clemens ppXII - 5 blz. in 't Latijn.
2. een Frnase vertaling van 18 blz.
3. een Nederlandse samenvatting van slechts 7 blz.
4. verder alle namen van de ingeschreven leden waarvan de laatste Maria Tanghe is, die ingeschreven werd op 30.5.1839.

Tegenover de eerste blz. van dit boek vinden we een zeer mooie opgeplakte illustratie van het Allerheiligste in een torenmonstrans. Wat ons hier treft is het feit dat het blazoen van het broederschap ook precies een monstrans voerde. Ook bezit de St. Tillokerk zo'n torenmonstrans van verguld koper die voor de gewone dagen gebruikt werd (herverguld in 1952) (24) - en die diende om te zegenen met het allerheiligste onder het lof.

In de daaropvolgende jaren (1739 - 1744) was J. B. VANDEWALLE bijzonder produktief. Van zijn hand verschenen niet minder dan elf verschillende toneelwerken

waarvan de titels hierna volgen : (25)

- 1739 - St Jans onthoofding
 - St Silverster
 - De martelie van Joannes en Favulus, gebroeders
- 1742 - 't Spel van de H. Amandus
 - 't Spel van de H. Wenseslaus
 - 't Spel van de slag van Prins Eugenieus gewonnen op de Turken
- 1743 - 't Nieuw spel van de passie van ons Heer Jesus Christus alsook zijn glorieuze verrijzenis
 - 't Spel van de H. Justinus
- 1744 - Godefridis van Boillon
 - De instelling van het broederschap van de allerheiligste drievuldigheid
 - 't Ontzet van Wenen en de vernieling van de Turken

Al deze werken hebben een heiligenleven of een historisch gebeuren als onderwerp. In veel geschiedenisboekjes over rederijerskamers in West-Vlaanderen vinden we vermelding van deelname van diverse kamers aan toneel en dichtprijskampen, wijd over de provincie verspreid, noch de toneelgroep van de Izegemse Rederijerskamer blijft op al deze plaatsen de grote afwezige.

Ook durven we veronderstellen dat al deze werken plaatselijk werden opgevoerd. De heer Vanderstraeten voegt nog enkele nieuwe werken aan de door ons opgesomde lijst toe waar hij schrijft :

"Jean Baptiste Vande Walle à Iseghem, rima la pièce intitulée "La mort de Saint Sylvestre, la conversion de Constantin et le martyre de Saint Timothée" et jouée à Inghelmunster dans la 1ère moitié du XVIIIe siècle. Le programme, un des rares documents de ce genre, sans date, porte
Op rijm gesteld door Jan Baptist Vande Walle, tot Iseghem" (26).

In hetzelfde notaschriftje van Victor Delobelle werd ook nog volgend artikel uitgedrukt : *"In 1743 wierd er besloten eenen zitbank te doen stellen binnen de kerke achter den zitbank van het magistraat voor de vier confreers die moeten met flambeeuwen lichten in de hoogmis en lof, alsmede dat er in de balustrade die rond dien zitbank zal gesteld worden, zal zijn gemaakt eene kasse zodat bewaring van den boek van 't broederschap, als van het crucifix, tafel, kandelaars ende flambeeuwen dienstig tot de berechtingen en alsook voor de vier luchters."*

werd door P. J. Vande Walle een schrijven gericht aan mijnheer Cardinaal inter-
dent van Z. Ex. de Prins van Izegem.

Na een zeer uitvoerige beschrijving van de zitbank en de bijgaande gebruiksmo-
gelijkheden komt de aanvrager op het feit dat ze vooraf geen toelating vroegen
om die zitbank te plaatsen. Hij besloot zijn schrijven in dezer voege : *"Bid-
dende gelieve te wezen aan de supplianten remetteerende de faute bij hun ge-
daen, aen hun alsnu taccordeeren den voorseyden sitbanck te mogen doen volmae-
cken ende placeeren in de prochiekercke van Iseghem in den hoek van den middel-
choor achter de deure alwaer een deel van den selven is begost geweest te stel-
len. Welke doende ect..."*

Op hetzelfde schrijven werd door de heer Cardinaal bevestigend geantwoord :

*"De onderschreven intendent van heere prince van Iseghem accordeert aan de sup-
plianten tgonne in desen verzocht is. Actum tot Iseghem desen elfsten december
1743.*

toorconden onderteekent p.p. Cardinaal

Besondere enregistratie ter greffie alhier n° 50"

Op 12 juli 1749 was Pieter Joseph Vande Walle, *"behoorelyck gemachtigt,geautho-
riseert ende gedeputeert van ders Prince, Deken, hooftmannen, eedt ende gemeene
Lidmaeten van de gilde rhetorica naar Gent vertrokken als greffier van de gilde,
want de Izegemse rederijckers waren ervoor geducht by faute van confirmatie bele-
digt ofte gestoort te worden in hunne toneelvertoningen en ook in hun andere li-
teraire werkzaamheden.*

Zo werd aan de souvereine kamer van "de FONTEINE" een confirmatiebrief gevraagd
die hun werd toegestaan en waardoor hen geconcentreerd werd *"vrij ende lyberlyck
te moogen verthoonen ende speelen eerlyke, zedelycke ende stichtende Bly- ende
treurspelen, dichten te maecken, uyt te geven, Pryskaerten ..."* (27)

Rond diezelfde periode moeten de gildebroeders heel wat last ondervonden hebben
van konkurerende konfraters die niet tot de "Overwinders" behoorden. In een be-
waard schrijven van 22.12.1750 gericht aan keizerin Maria Theresia kunnen we vin-
den (28) : *"soo hebben de andere t'saemen troppende benden, hun vermeten van ten-
zelve tijde ook eenige spelen te willen oprechten dan gelijck Iseghem verdeelt
is in vele eerlyckheden ende dat diensvolgens de verthooners geobligeert soude
syn van hun daegelijcx te beclaeghen...."*

De gilde noemt zichzelf *"...sijne in eene deugdelyke, vresaeme ende paisible pos-
sessie van over beth (29) dan dertig jaeren..."* (30)

't Moet erg geweest zijn, of is het louter woordenspel om hun geval kracht bij te zetten ? Op 't eind van een schrijven van 22 december 1750 stippen we nog aan : "...met verboth ende interdictie aen alle de gene van de meervermelde Rethorica geen membrum wezende, van deselfde te troubleren, quellen nochte beledighen, mitsgaeder van geene spelen ofte exercitien aende gemelde Retorica toegueygent te moghen verthoonen inde voorschreve Prochie van Iseghem geene heerlyckheden uytgenomen van het geseyt Prinsdomme van Iseghem, sonder voorgaende permissie van des suppliants Retorica verworven te hebben, dese laeste authoriserende om door alle publicke persoonen de andere t'saemen troppende benden alle spelen ende exercotien van Retorica binnen de voorschreve geheele Prochie ende District van Iseghem te mogen interdiceren, ende voorders in cas van contraven-tie deselve te moghen doen calengeren tot de betaelinghe van alsulcke amende ende peine als uwe Majesteyt sal gelieven bij dese t'arbitreren, aende Supplian-ten op al de gonne voorschreven accorderende acte in alsulcke voege ende maniere als t'behoort..."

Op de vrijgebleven ruimte bovenaan de bovenvermelde brief antwoordde de secre-taris van de keizerin maar dan veertien maanden na 't opsturen van dit schrij-ven : in volgenter voege : "*Vu l'avis, Sa Majesté permet aux sipplians de faire de tems en tems des jeus et des representations publiques en se confor-mant aux placcart....manés à ce sujet; Defend à ceux qui ne sont pas de leur confrerie de représenter dans la Paroisse d' Isenghien dans le tems que les sup-plians auront fixé pour leur jeux et representations; Défend aux memes supplians d' y employer les deniers qui leur auront été donnés à titre d'aumone ou de dé-votion. Déclare, que ce qu'ils requerent de plus ne se peut accorder dont il fera écrit lettres d'avertance aux gens de Loi d'Isenghien.*

Fait à Bruxelles le 3 fev. 1752. Get. : (onleesbaar

Par ordonnance de Sa Majesté

A. Bollaert

Het zijn troebele tijden en de werking van de Rederijkers is nu zeker niet op een hoogtepunt gekomen. Zelfs op de lijst van de werken van de prince van Rethorica, J-B Vande Walle, komen er tussen 1744 en 1760 geen nieuwe werken voor. Doch op 17.4.1757 was er feest in den Engel, 't was KOEKEDAG. Er werden dichtproeven gemaakt en voordrachten gegeven. Het stamlokaal van de Overwinders in eendrachtigheydt was werkelijk overvol. J-B Vande Walle schrijft zelf : "Op 17 april 1757 hebbe ik als prince van rhetorica mijnen koeke aen de confreers

N E D E R L A N D E N .

's GRAVENHAGE den 27. April.

Den Keurvorst van Keulen word in het midden der aenstaende maend Mey alhier verwacht.

Den Ridder Harris, buytengewoonen Gezant des Konings van Engeland, is eergisteren met zyne Gemalinne nae Amsterdam vertrokken, om'er tot het begin der toekomende maend te verblyven, en om middelertyd eenen keer door Noord-Holland te doen. Men geloof, dat hy in het kort ook nae Brussel zal op reyze gaen.

OOSTENDE den 30. April.

Den 26. dezer zyn hier ingekomen *the Sarah Eschat*, kap. *J. Carberry* van Le-verpoo, *la Favorite*, kap. *P. H. Pieters* van S. Martin, *de Joffrouw Trientje*, kap. *L. Dublinga* van Charente, *the Adventure*, kap. *J. Rogers* van Douvres, *de goede Hope*, kap. *J. Hendricks* van Pillau; den 27. *les trois Frères*, kap. *L. Raen* van Fredriksstad, *le Hazard*, kap. *M. Blom-beek* van Cette, *les trois Frères*, kap. *M. Olson Alwoe* van Tonsberg; den 29. *de Gertrude*, kap. *Fan Voorzaet* van Middel-burg, en zyn uytgevaeren *l'aimable Vic-toire*, kap. *L. le Moine* nae Duynkerke, *de Joffrouw Maria*, kap. *P. Klynckaert* nae Rouan, *het Schipken Petrus*, kap. *Jan Visser* nae Redon, *de Liberteyt*, kap. *J. B. Gerdes*, *de twee Broeders*. kap. *L. Roelofs*, *de Spaerzaamheyd*, kap. *Hans Entholst*, *de Eendragt*, kap. *Harmen Rotgers*, alle nae Nantes; heden den *Salvator*, kap. *Tellof Jorgensen*, *les quatre Frères*. kap. *G. A. Outmans*, *de Vrouw Ipke*, kap. *Jacob Furiaens*, *de waekende Hope*, kap. *L. A. de Beer*, *de Fortune*, kap. *Luytje Demennen*, alle nae Nantes; *de Constantia*, kap. *Herman Gosman* nae Bayonne, *de Louise van Bremen*, kap. *Schank Tegeler* nae la Rochelle, *de Ma-rie Anne*, kap. *Pierre Vincent* nae Cha-rente.

BRUSSEL den 30. April. 1786.

Men ziet in het licht het volgende Edict van Z. M. den Keyzer, van den 8. dezer, maakende de Affchaffing van de Broeder-schappen, opgerecht in de Kerken ende

Kapellen, welkdanige die mogen wezen, in dit Land, ende de Oprichtinge van een nieuw Broederschap onder de benoe-minge van *de werkende Liefde van den Even-Naesten*, hebbende den Zaligmaker J. C. voor beschermenden Patroon.

JOSEPHUS, &c. &c. &c. Het voornaemste voorwerp van de eerste Broederschappen is geweest, om te voorzien in de Nooddrukken van de waere Arme, van de Zieke, van de Ge-vangene ende tot Onderwyzing van de Joag-heyd, maer de ondervindinge bewezen hebben-de, dat deze Broederschappen, hun oneydelijk vermenigvuldigende, t'eenewegen zyn afgewek-en van dit voordeelig oogwit, Wy vianden, da'er aengelegen is de diagen tot huane eerste instellinge te brengen; om die reden hebben Wy, by advis van onzen geheymen Raed, en ter deliberatie van onzen zeer lieven ende ge-trouwen *Ludovicus-Carolus* Graeve van het Heylig Roomsche Ryk, van *Barbiano*, van *Belgiojoso*, *Cunio*, *Lugo*, *Zaganora* en *Bagna Cavallo*, Heer van *San-Colombano*, *Conselice* &c. Ridder van de Order van *Malthe*, onzen Kamerheer ende werkelyken geheymen Raed van Staet, Veld-Marechal-Lieutenant van onze Legers, Kolonel-Eygenaar van een Regiment Voetvolk, onzen Gevohmagigden Minister tot het Gouvernement-Generael der *Nederlandsen* &c. &c., vastgeleed ende geordonneert, gelyk Wy vaststellen ende ordonneeren de volgende Pointen ende Artikelen.

I. Wy verklaeren alle de Broederschappen, opgerecht in de Kerken ende Kapellen, welk-danige die mogen wezen, vernietigd ende afge-schaft.

II. Wy bevelen aan de Overste ende Di-recteurs van ider van deze Broederschappen te maeken eenen pertinenten Inventaris van alle de Grond-Goederea, Renten, Actien, Crediten, Penningen ende meubiliaire Effecten, welkdanige di: mogen wezen, hun Broederschap toebehoorende, in wezen ofte die in wezen zyn moesten op den eersten van dit jser 1786.

III. Wy bevelen hun in den zelven Inven-taris uyt te drukken alle welkdanige Lasten, die op deze Grond-Goederea ende Renten van het Broederschap beband zyn, mede in den zelven Inventaris behoorelyk en met omstan-digheden uyt te drukken de Schulden, die het Broederschap zonde konnen hebben, verklaer-ende de oorzake ende het tydftip van het maeken van deze Schulden; ende men zal zoo voor al het gene geordonneert is by den tegenwoordigen Artikel, als by den voorgaen-den, navolgen het model van Inventaris, ge-veerd aan het tegenwoordig Edict.

IV. Wy verklaeren alle verremdinge, trans-porten van de Gronden, Renten, Actien, Cre-diten, gereed Geld ende meubiliaire Effecten, welkdanige die mogen wezen, en die noch

weg verhuurd ten *Bernard van Hoeks* ten 5. schell. 9. gr. 'sjaers, op 60. pond, gr. IX. knop een Huys ende Erve, zoo het zelve met alle zyne inbehoorten, Kamer-Behangfels, Kapellen in de Schouwen en voordere geite-van, wickgaden den Kelder daer onder, synde eenen steenberge, s'naemd de *Magd van Gend*, tweede blance dese stad op de *Kooza-Merk*, Mer-ter Huys in huere gebruyt *sr. Seib*, Merster Kleermaker, ten 54 pond. gr. 'sjaers,

gene onder den voorgaenden knop, het zelve Huys van Plaisance met zyne geieven, Be-hangfels en Kapellen in de Schouwen, leest gebruyt sewert by den gemelden Advocaet nu leedig staende, het mede gaende Huysken gebruyt by *Pieter Avertaets* ten 10. pond. 13. schell. 4. gr. 'sjaers, en den deel by *Gillis de Smet* ten 2. pond. 6. schell. 8. gr. 'sjaers, op 250. pond. gr. VIII. knop eenen partye Land, groot 200. roeden, liggende buyten de voeg-zeyde Dam-Poorte nevens het Huys van *Pi-*

sueten, onlangs nieu-gebouwd met twee Huyskens ofte Woonlagen daer mede gaende, zoo en gelve dit alles g'staten ende gelegen in buyten de Dam-Poorte op het Vrye van Gend, het Huys van Plaisance met zyne Behangfels 492 en dra Hof leest gebruyt geweest by *sr. Eggermont*, nu leedig staende, het een der m-3. goede Huyskens gebruyt by *Jan de Lasfacker* ten 5. pond. gr. 'sjaers, en het ander by *Gillis de Smet* ten 4. pond. gr. 'sjaers, op 200. pond. gr. VII. knop noch een Huys

gegeven daer toe employerende meer dan twintig steenen (31) blomme zo dat hij mij gekost heeft omtrent achttien guldens ende op het vergaderen waren 163 personen van gelaeye zonder vrouwen en kinderen". (32)

In een boekje van 96 blz. dat in 1781 te Gent verscheen bij J.F. Vander Scheuren, in de Breydelstege, bij d'Appelbrugge (33) lezen we, dat de Dichtlievende gilde, onder de kenspreuk : *Ziet het groyed, binnen het dorp ende Graefschap van Wacken, op den 13 van Bloeymaend 1781 een prijskamp uitschreef op 't afsterven van keizerin Maria-Theresia* (34)

Bij deze gelegenheid verscheen de Izegemse kamer van Rethorica in Wakken. Onder de 41 rouwklachten vinden we er één uit Izegem. Jammer genoeg tekenen de dichter maar met de eerste letters van hun naam.

Verder waren er nog twee vraagstukken :

1. *Wat word er besonderlyk vereyscht in alle Maetschappyen, Gilden ende Konstgenootschappen om de Dichtkonste te doen bloeyen ?*
2. *Door wie wordt de Dichtkonste met de meeste achtinge aenzien, en welke zijn haere besonderste Haeterlingen ?*

Op de eerste vraag werden er 34 "Meyningen" ingediend met één uit Izegem

Op de tweede vraag eveneens 34 "Meyningen" met één uit Izegem (met telkens dezelfde initialen).

Na 46 jaar herderschap stierf pastoor Lust in de maand mei van 1770. Hij werd opgevolgd door de heer Jacobus Franciscus BRAYE (35). De nieuwe herder was een begoed, geleerd en streng man. Ook de gildebroers zouden het weldra aan den lijve ondervinden. Gedurende het ganse pastoraat van pastoor Braye, dat tot in 1786 duurde werd in alle toneel binnen de prochie en prinsdomme van Iseghem ten strengste verboden en geweerd. Het voortdurend verbod van de geestelijke overheid drukte op de "Overwinders" en met de keizer-koster liepen ze dan daarbij nog van de regen in de drop.

Bij edict van 8.4.1786, wat dan bekend gemaakt werd in de GAZETTE VAN GEND (36) "*Met privilegie van Zijne Majesteit den Keyzer en Koning*" van maandag 1 mei 1786 kon iedereen lezen op blz 3 :

"Wij, (Jozef II) verklaren al de Broederschappen, opgerecht in de kerken ende kapellen, welkdanige die mogen wezen, vernietigd ende afgeschafft."

Doch er was meer. De keizer bepaalt "*dat al derzelver grondgoederen, renten, actiën, crediten, penningen ende meubiliaire effecten souden in beslag genomen worden om ze ter beschikking te stellen van een nieuw in te richten algemeen*

broederschap voor titel voerende "De werkende Liefde van den Even-Naesten" en voor zending hebbende "de waere arme behulpzaam te wezen, welk broederschap zijn vertakkingen in elke parochiale kerk moest hebben.

Dus, ook de keizer zette hun een voetje. Als BROEDERSCHAP gingen de gildebroeders uiteen maar als toneelliefhebbers bleven ze verbonden. Doch wat is een toneelvereniging die nooit de kans krijgt om eens in 't openbaar op te treden? Ze blijft alleen tot volledige ondergang gedoemd.

Doch ook hier scheen een licht in de duisternis. Op 23.3.1786, een korte tijd voor het decreet van Jozef II, was pastoor Braye gestorven en Izegem bleef tot 1 september zonder pastoor. J.I. Berten, de eerste onderpastoor werd voor die periode deservitor, geholpen door Vinc.J. Verhulst, 2de onderpastoor.

Daarin zagen de overwinders een gunstige gelegenheid om toch maar eens een aanvraag te wagen om toneel te mogen spelen, gezien hun gestrenge heer pastoor nu begraven was.

De gildebroeders werkten in stilte voort en zo kwam het dat ze onder Joannes Vandewalle, fs Jean-Baptist, tussen 15.8 en 15.10 het treurspel van ACHAB zouden vertonen. Het was een werk dat reeds meerdere malen voordien vertoond geweest was. Ook dit is in een bewaard gebleven schrijven bevestigd. (37)

Dit spel zou doorgaan "... op de cour van D'herberghe Den Engel Bewoont bij Joannes Vervenne"

De gemeentevaderen vroegen eerst op 28 juli een bewijs van afschaffing van de vereniging als Broederschap. Na een beleefd antwoord laat de stad weten :

"T'Collegie houd dese op rapport van die het hoort. Desen 29e Julii 1786."

Inmiddels valt er weer te wachten en wordt op 1 september daaropvolgend de heer Samuël Delaere benoemd als opvolger van de heer Braye. Van 't geplande spel van ACHAB zal er maar weinig in huis gekomen zijn, ofwel zal het een laatste opflakking geweest zijn van langzaam smeulend vuur voor zijn volledige uitdoving.

Van juli 1786 tot juli 1788 weten we niets. Er moet echter weer een poging gedaan geweest zijn om een toneel te spelen en een vraag moet gericht geworden zijn aan de nieuwe herder van de prochie om te zien welke houding deze zou aannemen ten overstaan van de plaatselijke kamer van rethorica.

In een brief van juli 1788 (38) geschreven door de pastoor Samuël Delaere lezen we inslaande bewoordingen hoe de toestand was in de periode van 1770 tot het jaar van dit schrijven. Dit geeft dus een sprekend beeld van twintig jaar rederijkerswerk onder pastoor Braye

Joannes Vande Walle, fs Jean-Baptist, had toelating gevraagd aan deze nieuwe pastoor, om ten tonele op te voeren de tragedie ende comedie daarbij vervat. Het antwoord was lang. We citeren :

".... ende gheexamineert hebbende het geseyde tonneel spel ende commedie, seght den selven heer pastor dat het voorseyde speel so als men dit oversiet ende Leest in s'igh selven niet het alderminste voorengheeft t'gonne soude strecken tot nadeel van de ziele ende Lichaem van alle mensch maer overdenckende t'gene dat can, ende selfs sal volghen uyt syn uytwercksel op eenen publicquen theater in het openbaer, is dit ende alle andere spelen seer schadelyck aen het publicq door de stoorringhe van de publique ruste het verletten van heurlieden handtwerck, drincken ende schincken soo by daeghe als by nachte ende voordere Baldaedigheden, die door de Jonckheyt ende andere quatsaerdighe menschen. Indiergelycke omstandigheden ende voorvallen worden Begaen tot overgroot verdriet ende misnoughen van hunne ouders, ende Jae selfs tot het vergrammen van onsen heere ende Schep- per van hemel ende aerde, door het Begaen van menighvuldighe doodelucke Sonden met gevechten, kivagien, sweiren, vloucken, vergaedinghen, het Bederven vande geseyde Jonckheden als andersints, alle het welcke de Selve heeren wethouderen gelieven in aendacht ende attentie te willen nemen als waere ende goede Regier- ders van dese prochie ende gemeente, ende tot dies noch meer geconsidereert dat de voorseyde heeren regierders ten Beginne van de Jaeren 1770 gelyck speel ende commedie hebben beleth ende geinterdiceert tot voldoeninge van s'onderschrevens voorsaet wylent den heere pastor Braye, om te vermyden dese ende andere quaede gevolghen aen die der confrerie van Rethorica selfs met schriftelycke Interdictie van myne heeren van den Raede in vlaenderen, gelyck den gemelden onderschreven met volle waerheijt van diversche seer geloofhaere prochiaenen heeft vernomen, Boven dat alhier noch voorders te kennen geeft dat de voorschreven tonneel ende commedie Spelen om de redenen voorseyt ten aldermeesten ingeslyck mishaege aen Syne doorluchtighste hoogheyt onsen heer Bisschop van Doornyck onder ge- heel Syn district ende Diocese, om welcke redenen ende tot welvaeren ende ruste van het voorseyde publicq den onderschreven vastelyck durft Betrauwen dat UL voornomde heeren voor soo vele een Ider aengaet, ende Besonderlijck het officie aen de geseyde Supplianten Sullen refugeren ende interdiceren, gelyck aen die van Retorica van Binnen dese prochie ende Jurisdiction te verthoonen openbaere- lijck In d'herberghen ofte andere plaetsen Eenighe tragedie ofte commedie Spe- len hoedaenigh die soude moghen wesen,....."

Door de zware druk van staatswege en een permanente druk van de plaatselijke geestelijkheid was een instandhouding al zeer moeilijk en een opgang totaal onmogelijk. Vandaar dat de "Overwinders" gedurende de tweede helft van de XVIIIe eeuw praktisch niet actief zijn. Nochtans werden er heel wat prijskaarten in deze periode gehouden en telkens bleef de Izegemse kamer van de "Overwinders in eendrachtigheydt" de grote afwezige.

Volgende prijskaarten zijn ons bekend en op slechts één is Izegem aanwezig en dan blijkt het nog een rivaal te zijn van de Overwinders.

Jaar	Plaats	Aantal	Stuk	Auteur	Vertaler
1774	Belle	14	Gebod der liefde	Cesar Octavianus	
1777	St Niklaas	12	Caliste	Colardeau	L.C.Rens
1783	Kortrijk	10	Mahomet	Voltaire	
1784	Somergem	8	Amelia	Voltaire	Op den hoof
1785	St Winnoxbergen	12	Tancrede	Voltaire	
1785	Somergem	8	Amelia	Voltaire	Op den hoof
1786	Menen	9	Pyrrhus	Crébillon	
1787	Tielt	24	Zaïre	Voltaire	NOMSZ
1789	Lokeren	14	Trazimènius en Timagenus	Dubuisson	
1790	Dendermonde	7	Constantia de St Denis		
1796	Middelburg (VI)	11	Eduard de derde	P.J. Kasteleyn	
1797	Wetteren	9	Gabrielle de Vergy	Belloy	Renterghem

Alleen de prijskaart van 1789, 't jaar van de Franse revolutie, uitgeschreven door "de societeit van den handboog" en te Lokeren gehouden, werd door een Izegemse kamer bijgewoond. Het zijn echter geen lidmaten van de "Overwinders" maar wel van een andere bestaande en rivale kamer "Eert de Redenkonst" die hier aanwezig zijn op een toneelstrijd die drie dagen zou duren.

Het toneelstuk dat diende opgevoerd was TRAZIMENUS EN TIMAGENUS, of de zegepraal van de vriendschap, een treurspel in vijf bedrijven, naar 't Frans van Dubuisson (39). Onder de veertien mededingende gilden werden de Gentse Fonteinisten de beste en werd hun als eerste prijs een "zilveren koffijkan ter waarde van 200 gulden" geschonken. Dit was dan ook het einde van de bloeiperiode van de rederijderskamers als men dat zo heten mag.

1790 - In een losse nota werd vermeld dat er in een akte van dit jaar te lezen stond dat Pieter Joannes Vanfleteren vele jaren dichtmeester was geweest.

ONDER FRANS BEWIND 1797 - 1815

In 1794 begon de Franse bezetting, die tot in 1814 duren zou.

In september 1795 werden al de bezittingen van de gilden vervallen verklaard aan de République. Dat was nu een tweede maal binnen een tijd van 10 jaar.

De meeste kamers staakten nu alle werkzaamheden : "De Olieftak" te Antwerpen, "De Fontaine" te Gent, "De Kruisbroeders" te Leuven, en veel andere. Ook te Izegem werd de werkzaamheid van de kamer stopgezet.

Op de 26.4.1796 heft de wet alle bestaande gilden op en alle bestaande gildvoorwerpen worden automatisch staatseigendom (40).

Zo komt het dat de tekenen van ere die door de prins en de deken gedragen werden, nergens meer te vinden zijn. Ook bij vele schuttersgilden ontbreken deze oude sierselen om dezelfde hoger vermelde reden.

In een akte van 1804 staat genoteerd dat Pieter Boone vele jaren greffier en dichtmeester is geweest.

De Fransen houden het met strenge hand een decenium vol maar de tegenkanting en de overtreding is te sterk om voortdurend en rechterlijk op te treden.

Dat er plaatselijk pogingen werden gedaan om de herleving van 't gild bewijst een los schrijven van 1805 uit het R.A.K.

Men had gemerkt dat diverse personen wel heel graag zouden toetreden in 't broederschap maar dat ze het laten voor de mogelijke kosten die een eventuele verkiezing tot "Prince" bijbrengen. Daarom werden enkele zaken geregeld en veranderd op 19.6.1805:

1. De maandelijksse prijzen zullen gegeven worden door Prins en Deken, elk zijn toer, volgens oud gebruik.
2. De KOEK die gegeven werd op Beloken Pasen ten laste van de Prins, zal voortaan bekostigd worden door Prins, Deken en twee hoofdmannen, elk zijn deel.
3. Er zal een tabel gemaakt worden met al de namen van de broeders, welke zal aanwijzen dag en uur dat zij zullen moeten komen op 't altaar om 't allerheiligste te aanbidden. Al diegenen die daaraan niet voldoen, zullen voor elke "Reyse" de boete betalen van een stuyver courant. De knecht van 't broederschap zal gebonden zijn voor het begin van de octaaf ieder broeder zijn biljet te bezorgen. Indien er stoorders waren die zouden durven zeggen, dat zij zich daaraan niet willen onderwerpen, zullen zij niet meer aanzien worden als broeders en hun naam zal uitgeroeydt zijn.

stlCat
à rlnDU
In
YsegheMsChe
sChier.

LOGOGRAPHIQUE

Aen den zeer Eerwaarden Heer Mynheer
J. B. DIENBERGHE, Priester, Paost van het Konst-
genootschap van RYM EN RYDEN, onder tytel van *Kunst-
en Eendragt*, met ken-spreuk: *Slaet doog op Christi Krans*, tot Brugge;
Beschermers en grooten Oeffenaar der edele Dichtkunst, Jefe-Lid van veruehede Letterkundige
Genootschappen, enz. enz.; opgedragen ter gelegenheid zyns verloofinge tot het STAATSCONTRACT
van het al-oud Gilde van RHETORICA, schiedende onder de heylzame Bescherming van het eeuwig
zielvoedende MANDAT ALDERHEYLIGSTE SACRAMENT, gekend onder spreuk: *Overwinners in Eendragtigheid*,
Binnen de Siede van Yeghem, den 7 van Luuw-maend 't jaer 1810.

1 Is Van
alietoriCa De
YsegheMsChe
sChier
geJont.

THEMA:
MYNHEER DIENBERGHE, PRIESTER.

harC
pro Voto illi
ConCedit
YsegheM.

DE NIMPHEN.
EN MY.
DEN BESTEN
MIDS.
EEN EER.
IN EENEN.
T IS.
DE HERTEN.
HET IS.
DIE HIER.
IN.
HY IS.
MET EENE.
DIE HEM.
DER.
MET REDEN.
TE.
DEN HIER.
TER DEEG.
DEN.
GE-EERD.
MET DEES.
EN IS T.
DE EER.
MEN.
DIE.
EN IN.
DEN.
EN IN DE.
HY IS IN.
DIE MET.
DEN.
DIE SMERT.
D'HEER.
EN DIE.
HY IS.
GEEN.
MIN.
MIX BIED.
DIT.

... hebben ... my ...
... ook ... opgew ...
... toon ... der ...
... ons ... alh ...
... waer ... door ...
... van ... glan ...
... ons ... Schae ...
... den ... HEER ...
... ons ... herten ...
... ly ...
... hier ...
... stemm ...
... gezaem ...
... SCHAE ...
... vraegen ...
... naer ... den ...
... zoo ... lang ...
... tot ... vollen ...
... RIJE ...
... door ... zoo ...
... EENDRAGTIGHEID ...
... dat ...
... van ...
... HEE ...
... derlyk ...
... dees ...
... VAN HIER ...
... vre ...
... he ...
... veel ...
... door ...
... heeft ...
... DIENBERGH ...
... MECENAS ...
... STAD ...
... uerlyker ...
... hem ...
... den ...

... aer ...
... kt ...
... ang ...
... er ...
... s ...
... waer ...
... riester ...
... door ...
... PROOST ...
... veel ...
... en ...
... hier ...
... an ...
... nlyk ...
... zee ...
... van ...
... van ...
... scht ...
... den ...
... et ...
... en ...
... leven ...
... hier ...
... SEGHEM ...
... HIER ...
... tragt ...
... rs ...
... heeft ...
... e ...
... te ...
... enen ...
... enaed ...
... gekeerd ...
... ESTER ...
... geworden ...
... OUDER ...
... us ...
... s ...
... erpand ...

... tonds ...
... bert ...
... POLLO ...
... ot ...
... gact ...
... Musa ...
... d ...
... en ...
... die ...
... zal ...
... men ...
... on ...
... ondert ...
... het ...
... vermaerd ...
... er ...
... van ...
... groots ...
... ns ...
... hier ...
... onzer ...
... vaster ...
... het ...
... osse ...
... erf ...
... zal ...
... die ...
... yn ...
... hier ...
... wel ...
... ENSCH ...
... n ...
... ot ...
... te ...
... haeten ...
... NASSUS ...
... veel ...
... HAPPY ...
... n ...
... ons ...
... SEGHEM ...
... ons ...

BRINGEN,
SINGEN
BILD,
HEED,
EEREN
EEREBEN;
EEN
EEN EEN,
INDEN,
INDEN
RUFST
GEEFT
RIJEN,
EDEN,
BESTIER
HIER;
DINSTE?
T MINSTIE,
PY,
BY;
STEDE,
REDE,
HIERT,
ERT,
EREN,
BESTIEREN,
MIND,
IND,
ETEN,
EETEN,
GEMEENT,
EENT,
RINGEN,
INGEN,
TEER,
FEER,
GETREDEN,
HEDEN,
BRINGT,
SINGT.

Romeynsch Jaer-Schrift.

J. B. DIENBERGHE, Paost
Anagramma:
NOTIS FROME REDIGET.

MET DAN CAABAER HERT GESCHONCAEN VAN
PATTYN, GREFFIER, IN JONSTE.

J. DIENBERGHE
Anagramma:
BENE DIRIGE.

Tot BRUGGE, byt de Drukkerye van P. DE VRIJDER, in St-Jacobslazert, N°. 52.

R.A.K. — Fonds Bethune. Ware grootte: 27 cm. x 18 cm.
Bijzondere huldedicht voor E.H. Dienberghe die door de gilde van retorika
„De Overwinders in eendrachtigheidt" werd opgesteld (1813).

De zondag die daarop volgde, zijnde 22.6.1805 werd er stemming gehouden voor een nieuwe Prins en een nieuwe Deken.

Op een los blad in het gildeboek, bewaard in 't Rijksarchief te Kortrijk, vinden we de uitslag van deze stemming :

Als Prince :

Sr. Joannes Vande Walle fs wylent Jan Baptist met 68 voysen

Sr. Joannes Beirlam met 48 voysen

Sr. Pieter Van de Walle fs. wylent Jacobus met 3 voysen

Sr. Petrus Albertus Vandeputte fs. wylent Laureyns met 2 voysen

Als Deken :

Sr. Petrus Willemijns met 7 voysen

Sr. Bernardus Vereecke fs. wylent Pieter met 5 voysen

Sr. Lowys Belaen fs. wylent Pieter met 3 voysen

Sr. Jooseph Stragier fs wylent Joannes met 2 voysen

In 1806 voelden de Fransen dat ze soepelder moesten zijn. Zo mocht er weer aan toneel gedaan worden, maar dan tweetalig !

't Jaar na de versoepeling was er een wedstrijd te Heule. Daarover lezen we het volgende : "*En 1807, la même association (De Overwinders) remporte, à un concours d'Heule le prix de belle entrée, avec le sujet : Jesus, vergezellende zijn apostelen, begeefd(sic) zich tot het laatste Avondmaal*" (41)

Weer verlopen er enkele jaren waar zeer weinig over geschreven werd en dat tot in 1813. In 't Rijksarchief van Kortrijk, fonds Bethune, bevindt zich een heel bijzonder drukwerkje, uitgegeven te Brugge bij P. De Vliegheer, in de St. Jacobsstraat, nr 52. In de jaarschriften en anagrammen die op 't blad voorkomen, spreekt men telkens van 1813. Het dichtwerk, opgedragen aan de E.H. DIENBERGHE (42) heeft een heel bijzondere opstelling waarvan we in 't midden van de tekst twee lijnen vertikaal en in evidentie staan. Deze lijnen luiden :

STATHOUDER VAN HET ALOUD GILDE VAN RHETORICA

DE ZINSPREUK OVERWINNAERS IN EENDRAGTIGHEYD.

Dit feest ging door te Izegem op 't feest van St. Tillo (7.1.1810) zijnde de patroonheilige van Izegem. Waarom er drie jaar verschil is tussen de vermelding op het bestaand gedicht en de vermelde jaarschriften is me niet bekend.

ONDER NEDERLAND 1815 - 1830

Van de korte periode dat we onder de Nederlanden waren, is ook weer weinig ge-

vonden. Rond de jaren 1820 kennen we hier plaatselijk een korte opflakking met Marialiedereren (43)

In 1820 gaf de Gilde een prijskamp : Beschouwing van Maria's nederigheid in hare verhevenheid. Het onderwerp werd uitgebreid in 100 verzen. Voor 't drukken van de prijsvragen met de beschrijving werd 10.00 betaald aan David van Hee, drukker te Roeselare.

Zeer lang werden 12 dichtstukken van deze prijskamp in de oorkonden bewaard. In 1827 en 1836 werd er wederom prijskampen gegeven met 40 Fr. toelage van stad. (Handboek Ed. Dierick)

Verder vermeldt Vanderstraeten : *De Smet Bernard, né à Zulte, le 15 juillet 1776, mort à Deinze le 6 août 1868, c'était un des plus opiniâtres cultivateurs et soutiens de la littérature flamande. Tour à tour couronné, depuis 1820, aux tournois littéraires organisés à ISEGHEM, Zweveghem, Meulebeke, Deerlijk, Roeselare et Ieper, tant pour ses poésies que pour ses solutions...*" (44)

Zelfs een paar jaartjes later vinden we de Izegemse rethorica opnieuw te Heule en Vanderstraeten schrijft daarover het volgende : *" En 1822, concours à Heule où ISEGHEM brille, entre toutes les sociétés concurrentes par sa belle tenue."* (45)

Op 26 augustus 1827 is er een groot feest te Izegem. De plechtigheden gaan door in 't Boomforeest. Op een bewaard programma kunnen we de orde van de stoet volgen en weer zijn de mannen van Rethorica present.

De 31 groepen van de stoet stapten op als volgt :

1. *Ruyterie*
2. *Sapeurs en Mammelukken*
3. *Kanonniëren en Caissons*
4. *Trommels en Pypers*
5. *Voermans transporteerende de lynwaeden met hunne Eerbewyzingen*
6. *Reusen Familie*
7. *Schoenmaeckers*
8. *Lynwaet Wevers*
9. *Paardekens*
10. *Borstelmaekers in vremde costumen, voorgegaen door hun Vaendels en Eerbewyzingen*
11. *Grooten Mogol*
12. *Hoedemaekers met hunnen patroon (St. Jacob) voorgegaen*
13. *Zwanen*

GEZANG

Op het luysterlyk FEEST gegeven binnen de vermaerde Stad
ISEGHEM, op den 26 Augusty 1827.

STEMME: Avec ou pipe de tabac.

1.

Triumph, triumph, Westvlaenderlingen
Laet ons nu met een blyde stem,
Uyt al offs kragt triompha zingen
Aen het wyd vermaerd Isegheem,
Want onze vreugd is overgaen,
Over dees eel en vroegde feest,
Die wy te zaem hebben genoten
By het kasteel in het boom-vreest.

2.

Men zag daer ruytery te puerde,
Geleyden al de Maetschaapen,
Met trommels, vancuelen en schandieren,
Noyt heeft men meerder vreugd gezien
Als in dees kermis te vieren,
Men hoorde spelen 't carillon,
Mameluks, sapers en caouonieren
Die lustig schooten met canon.

3.

Voermans met hunne eerbewyzen,
Zag men vervoeren het lynwaed,
Keuzen die wy als helden pryzen
Volgden hun kloek op als soldaet
Veel weevers die het lynwaed weeven
Hebben door hunnen naem beroond,
Al die ons nut en voordeel geven,
Moeten met glorie zyn beroond.

4.

Men zag met hun tekenen van eere
De Borstelmakers van de stad,
In vreesde costume van licoeren,
Wien te vreesde de cartouche draegen
Niemand en kan de vreugd bevroeden,
Men zag St. Jacob den Patroon,
Van de opwekkers der school hoeden,
Verzeld door het manlike schoon.

5.

Die Rykoorden of linten weeven
En de fabrieken van esoen,
Zag men han in deen saet begeven
En te saemen de cartouche draegen
Men zag Marie Pontons draegen
Doet na de ko-puans van 't lynwaed,
Verzeld met hunnen triomph waegen
Tot nae van 't land en van den vreest.

6.

Daet op volgd het vroude slagte,
Die koopmanndel in gaetens doen,
Die voor hun loopen dag en nachten,
Traechen hunne samsers op te voren;
Daer nae de mans hunne vrouw opsceiden
Te saemen met non teuckening,
Canooniers, sapers nun vergezelden,
Men zag tot dics verwondering.

7.

Men gediert van 16 voeten
Die men en Giraffe noemt,
Vuer och wy te vreesde draegen,
Dat zy de reynghedy betaemt,
Om dat de weethien reyne bloemen
Die noch ongeschonden zyn,
Achter os Gladie komen,
Dank ik dat dees feest is reyn.

8.

Eene schoonen triumph-wagen,
Opgevolgd door het Stads-muziek,
Waar in een ieder schetp behaegen
Hier van hebben wy klaren blyk
Men hoorde trommes en trompet en,
Dat schiet tot aen de wolken rjong,
Eas, fluyt, viool en charmetten,
De vreugd schiet bin ons herte vrong.

9.

Menig Gilde en Vergaderinge,
Heeft men bescheuwt in deen saet
Schoon uniform of leeding,
Laet ons roepen met volle moeden
En saemen zingen om het meest,
Noyt heeft men meerder vreugd gevonden
Als op dees eel en vroegde feest

10.

Leghent en heeft oyt voor deen,
Zou eene vroude facte lrekenen,
Warem dat wy han 't kint velen
Aen die dees feest heeft ogeen velen
Wy moeten zyne 't l'f velen velen,
En roepen glorie zy aen helen,
Viva, vren te brave lrekenen,
Van 't wyd vermaerde Isegheem.

Gerymt en gezongen door Hendrick Vermeert en Van Porena woonende te Isegheem.

14. *Katoen Fabriek en Lintwevers*
15. *Paardekens*
16. *Marie Pontoise*
17. *Lynwaet koopmans*
18. *Triumph wagen*
19. *Gaaren Kutsers-vrouwen met hunne Eerbewyzingen*
20. *Gaaren Kutsers-mans met hunne Eertekens*
21. *Sapeurs, Kanonniers en Caissons*
22. *Giraffe, ter hoogte van 16 voeten afbeeldende de gonne welke den Pacha van Egypten aan den koning van Vrankryk heeft vereert.*
23. *14 maagdekens*
24. *Triumph-wagen met de Maagd van Iseghem*
25. *Stedelyk Musiek*
26. *Rethorica*
27. *Gilde van St. Sebastiaen*
28. *Gilde van St. Jooris*
29. *Gaybolders in Uniforme*
30. *(onleesbaar)*
31. *Ruyterie*

Deze orde in de stoet geeft ons weer een duidelijk beeld van de bestaande takken van de industrie in Izegem op het einde van het Hollands Bewind. Wat tevens zeer opmerkelijk kan genoemd worden is de aanwezigheid van reuzen (46) en een groep "De Maagd van Izegem" (47).

VRIJ BELGIE 1830 - 1852

Op Beloken Pasen placht men koeken (koekebroden) te geven aan de overwinnaars van de gestelde prijsvragen. Dit gebruik dat sedert enige jaren vervallen was, werd op 14 april 1833 wederom hersteld onder 't bestuur van pastoor Delaere. Op een losse brief (48) gevonden in het resolutieboek van de gilde van het H. Sacrament, wordt er melding gemaakt dat er op zondag 10 april 1836 een "gewone prijsbesteding, genaemt Koekedag zal doorgaen in de herberg bewoont door J. Vervenne."

Deze koekedag wordt voorgesteld door de prins en de verdere liefhebbers van Rhetorica.

Bovenaan de brief vinden we volgend vers :

Minnaers word niet ongezingt

*Als gy geen g'heelen koek en wint
Om te vermyden alle druk
Zult gy vereert zyn met een stuk.*

Daarna volgen de voorwaarden :

1. *Er zullen drie schone koeken gevond worden voor alle die een dichtwerk, van 24 verzen afschetsen, betrekkelijk op het evangelie : Vrede zij met U lieden. Deze koeken zullen door de auteurs van de dichtwerken worden uitgeloot.*
2. *Op dezelfde dag zal er een kamervraag uithangen om 3 u. in de namiddag.*
3. *Hetzelfde zal worden gevond, voor de beste alleenspraak, tragedie bestaande uit één stroof, niet strijdig aan de zeden of de staat.*
4. *Drie schone koeken zullen gegeven worden om te verloten voor alle personen die zich op ons gelag bevinden en betalen voor goed bier, de prijs van 66 centiemen.*
5. *Elke persoon kan niet meer dan één prijs verdienen.*
6. *Alle dichtwerk, benevens het antwoord op de kamervraag zullen van 5 u. 's namiddags moeten ingediend worden en iedereen zal zich naar het oordeel van de rechters moeten onderwerpen.*

De schrijvers van die kamervraag hadden dus twee uur tijd. Daar deze meestal op een stoel gezeten waren en alleen hun knie als schrijftafel hadden, wordt in die tijd heel veel gesproken over "KNIEDICHTEN" wanneer ze 't over zulke dichtwerken hadden.

De 2e december 1838 werd de gilde kerkelijk heringericht door de bisschop van Doornik Mgr Francis Ernest Comte de Lalaing.

1839 was een jubeljaar. Op 7 januari, zijnde St. Tillodag, werd het honderdjarig bestaan sedert de kanonieke instelling van het broederschap met een achtdaagse plechtigheid gevierd (49).

In Bloeimaand van 1845, op woensdag 21 mei, kwam Mr Baron en Mevr. Barones Louis Gilles de Pélichy het kasteel "'t Blauwhuis" bewonen. Alle Izegemse groeperingen namen aan het feest deel, dat voor deze gelegenheid werd gepland. De Gilde van 't H. Sacrament maakte ook hier geen uitzondering.

Op blz. 15 en 23 van een boekje (50) dat dit feest uitvoerig beschrijft, vinden we over dit gild het volgende :

" 16. GILDE VAN HET H. SACRAMENT, verbeeldende twaelf jongelingen met de zinnebeelden der twaelf Apostelen, door Herders, nederig als zy, voorafgegaen."

34 Tweeëntwintig verschillende groeperingen kregen van de nieuwe bewoners van 't

kasteel alle een geschenk aangeboden voor de moeite en de genegenheid die ze aan de edele familie geboden hadden.

De GILDE VAN HET H. SACRAMENT kreeg bij deze gelegenheid een zeer kostelyke standaert in gouden more (*moiré*), bekroond door een Pelikaen.

In 1850 - "De tooneelliefhebbers van Iseghem behaalden te Thielt, in een prijskamp gegeven door "Gebloeid in 't wilde" eene eervolle melding voor de luisterlijke intrede. (51)

In 1852 werden onder 't bestuur van pastoor Debruyne de vergaderingen en de toneelvertoningen voor goed afgeschaft. Daarmee werd een einde gesteld met het tweede doel dat door het gild steeds voor ogen werd gehouden : de beoefening van toneel- en dichtkunst.

Deze maatregel werd genomen, niet door de pastoor van Izegem alleen, maar door alle geestelijken op aandringen van de kerkelijke overheid. Onder Mgr. BousSENS werd de toneelwerking al fel omstreden en na zijn dood (1.10.1848), onder Mgr. Malou werd verder druk uitgeoefend.

Na 1852 zou de "Godtminnende ghilde" alleen nog fungeren bij de kerkelijke diensten, berechtingen en processieën. Alleen het godsdienstig karakter bleef nog bewaard.

NOTEN

- (1) Dr JAN DE VRIES e.a. : Algemene literatuurgeschiedenis : de Middeleeuwen II. p. 408 burgelijke feesten : Ghesellen van de Conste, van de esbattementen kerkelijke feesten : Ghesellen van den Spele.
- (2) HENDRIK WILLAERT : Geschiedenis van de Izegemse Rederijderskamers (I) T.M. Nr 32
- (3) ALF. DE VLAMINCK : Jaerboeken van de aloude kamer van Rhetorica "Het Roosje" te Tielt. - Gent 1862 - p.51.
- (4) Edm. VANDERSTRAETEN : Le théâtre villageois en Flandre - Bruxelles, 1880 - I.p.17
- (5) Edm. VANDERSTRAETEN : idem.
- (6) Edm. VANDERSTRAETEN : idem
- (7) EM. VANDEN BERGHE - LOONTJES : Verslagen over landjuwelen, wedstrijden...
- (8) A. VANELSLANDER : Lijst van de Z-N. Rederijderskamers uit de XVe en XVIe eeuw.- Gent, 1944 - Tekening van Herman Verbaere.

- (9) ALF. DE VLAEMINCK : Jaerboeken van de aloude kamer van Rhetorica " Het Roosje" te Tielt - Gent, 1862 - p. 140
- (10) Idem - p. 108 - voetnota geeft :
- " De prijskaerten (programma's) van dien tijd waren op een vel perkament geschreven. De bode, gelast met het ronddragen, moest de noodige uitleggingen geven, en de voorwaerden van den kamp nader uiteenzetten. De plaetselijke besturen of maetschappijen, aan wie de kaart beurtelings was aengeboden, drukten hunnen zegel onderaen op de kaart of op daertoe aengehechte strookjens perkament en schonken eenen kleinen drinkpenning, ja ook wel eens een klein zilveren juweel aen den drager."
- (11) G.F. TANGHE : Leven van St. Tillo - Drukk. Strobbe, Izegem 1891 - p. 105
- (12) Pastoor Commacen werd geboren te Kortrijk op 29.5.1664. Hij werd pastoor te Izegem op 25.4.1700 en stierf er op 1.6.1723. Deze pastoor had een houten been. Ook woonde hij een tijd op de baronie van St. Amand.
- (13) Dekenaal archief, St. Tillo, Izegem. Overwinders in eendrachtigheydt.
- (14) Liturgisch feest, gevierd 10 dagen na Pinksteren. Vroeger ging op die dag de plechtige communie door, voor het op Pinksteren of op 2° Pinksterdag of een totaal andere dag plaats vond.
- (15) Op de lijst van de herbergen binnen den Prinsdomme van Iseghem volgens ordonnatie van den 21.7.1779 (St.A.Izegem) vinden we 24 herbergen op ons grondgebied (Emelgem behoorde toen nog niet bij Izegem) en achteraan op de lijst vinden we nog negen brandewijn huizen.
- Achttien van deze herbergen waren in het stadscentrum gelegen.
- Eén daarvan werd opgericht in 1424 : Het hof van St. Joris, O-zijde Brugstraat (Onder den Prinsdomme)
- Zeven ervan waren opgericht in 1626 :
- Het oud Handbogenhof : Ceunhaeghestraat, noordzijde (Pr)
 - De Croone, voorheen : de Ketele : hoek Marktstraat/Gentsestraat, west (Pr)
 - Den Hert : hoek Marktstraat/Gentsestraat, oost (Pr)
 - St. Barbara : voorheen de Valcke : Gentsestraat, noordzijde (Pr)
 - Den Rooden Hoed : Korenmarkt, zuidzijde (Pr)
 - De Koorenblomme, voorheen den Keyser Koek Korenmarkt/Ketelstraat, N-O (Pr)
 - zonder enseigne, gezeid Cleen Meenen : Meensestraat, oostzijde (Pr)
- Zes herbergen hadden 1653 als oprichtingsjaar

In het centrum :

- Het Peerdeken : Brugstraat, westzijde (Pr)
- Den Engel : Oost van de St.Tillokerk (Pr)
- Den Swarten Leeuw : Korenmarkt, westzijde (Pr)

en op den buiten :

- Het Schaerken, voorheen : den Noesschaert : Meensesteenweg, westzijde
(Steuren Ambacht)
- Den Abeele : Roeselaarsestraat, zuidzijde ('t graafschap van Rumbeke)
- Het Cotjen : Lendeleedsestraat, oostzijde ('t Halewynse)

Worden verder vermeld : - Het Bethlehem, voorheen : Den Vuylen brasch (1724) (Mosscherambacht) - Den Beer (1731) (Pr) - Den Arent (1746) (Pr.) - Het Meulentje (1744) ('t Leenhof van Iseghem) - Het Helleken (1746) (Ayshove) - St. Pieter (1756) (heerlijkheid St. Pieter) - Bourgoiens Cruys (1772) (Pr.) - Den Mol (?) - een brandewynhuys (?) (Onder Mosscherambacht).

Aantal herbergen te Izegem :

1779 : 24 +	1867 : 89 +	1898 : 334 +
1807 : 46 +	1883 : 145 +	1941 : 196
1837 : 15 +	1891 : 280 +	1970 : 182
1860 : 49 +		

+ cfr : P. Declercq - Snippers uit "De Mandelbode" (3.10.1953).

- (16) Bekende waarden uit "Den Engel" : 1746 Joannes Devos, kerkbaljuw. - 1779 Jacobus Dejonghe. - 1836 : J. Vervenne.
- (17) De ons bekende penning heeft een gele kleur, misschien bestonden er ook nog wel andere kleuren.
- (18) Oorspronkelijk was de oude St. Tillokerk een tweebeukige kerk met een vieringstoren. Op de 27 ste van de weidemaand (juli) 1468 werd een vergunning geschonken tot het bouwen van een St. Hiloniubeuk aan de kerk van Izegem. Deze vergunning werd toegestaan onder Hertog Karel de Stoute en het origineel berust in het St.archief te Izegem -(cfr. De Mandelbode van 12.4.1952 met afdruk op ware grootte en omzetting van de oude tekst).
- (19) Een exemplaar van deze stukken, te Kortrijk gedrukt, berust thans in de universiteitsbibliotheek te Gent - Nr. A 18213¹
- (20) Naast dit niet-teruggevonden werk van J.-B. Vande Walle, bestaat er nog een toneel, dat hetzelfde thema behandelt, van de hand van Dr. J. Gits. (Dekenij Izegem, Slossefonds, deel X.) Het werd samengevat in een artikel

over "St. Tillo in de kunst -leeterkunde - in de Mandelbode van 26.2.1960.

- (21) A. VANDROMME : Processie op Witte Donderdag 1738 - Ten Mandere Nr 23 (IX, Nr 1) p.18
- (22) F.G. TANGHE : Leven van St. Tillo. Drukk. Gebroeders Strobbe, 1891, p. 106
- (23) R.A.K. Parochiaal archief Izegem : 17/...
- (24) JOZEF Geldhof : Kerk van St. Hilonius, Izegem.- Drukk. Strobbe, Izegem 1955 p.36
- (25) Notitieboekschen van J. B. Vande Walle. -Ten Mandere Nr 31,(XI, Nr 3)
- (26) Edm. VANDERSTRAETEN : Le théâtre villageois en Flandre, I,p.119.
- (27) S.A.I. - Overwinders in eendrachtigheydt - Fotocopie van brief van 17.12.1750
- (28) S.A.I. - idem
- (29) beth = meer
- (30) S.A.I. - zie voetnoot (27)
- (31) Steen : Eertijds gebruikelijk gewicht. Oorspronkelijk met een steen van bepaalde zwaarte afgewogen. 3 à 4 kg. (Verschueren)
- (32) Notitieboekschen van J. B. Vande Walle. Ten Mandere Nr 31 (XI, Nr 3).
- (33) Dr. JAC. MUYLDERMANS : Een rederijkersdag te Wakken in 1781. Overdruk uit de Verslagen en Mededelingen der Koninklijke Vlaamse Academie, jaargang 1914.
- (34) Keizerin Maria-Theresia : ° Wenen 1717, werd keizerin in 1740, + Wenen in 1780
- (35) Jacobus Franciscus Braye : zoon van Philipus en Margarita Du Coulombier, ° Moeskroen 6 aug. 1724, was bedienaar geweest te Kuurne, van 1758 tot mei 1759 onderpastoor te Wervik en in 1759 te Rekkem. Later pastoor te Aalbeke. Voor hij hier kwam was hij ook een tijd deservitor te St.-Eloois-Winkel. Hij werd pastoor te Izegem op 25.10.1770 en ingehaald op 13.12.1770. Hij overleed te Izegem op 23.3.1786 op de middag. Hij stierf van een slecht been en werd op 26.3 op het kerkhof voor de grote kerkdeur begraven. Op 't laatst van zijn leven deed hij zittend de mis aan de communiebank.
- (36) R.A.K. - Kerkfabriek Izegem - 115
- (37) S.A.I. : Overwinders in eendrachtigheydt. - Fotocopie van brief van 1786.
- (38) S.A.I. : Overwinders in eendrachtigheydt. - Fotocopie van brief van pastoor Samuel Delaere. - juli 1788
- (39) ALF. DE VLAMINCK : Jaerboeken van de aloude kamer van Rhetorica "Het Roosje" te Tielt. - Gent, 1862.-p.186.

- (40) L. VAN ACKER : Geschiedenis der Ardooise schuutergilden. Drukk. Vooruitgang, Kortrijk, 1952.-p.33.
- (41) Edm. VANDERSTRAETEN : Le théâtre villageois en Flandre. II, p.120.
- (42) Dienberghe Jan-Baptiste : ° Brugge op 16.8.1756, priester gewijd te Brugge 22.12.1781. Coadjuter St.Jan in Emero, Juni 1782 - 1784; Onderpastoor te St. Laureins okt.1784 - 1791; onderpastoor te Ichtegem van juni 1791 - 1792; Onderpastoor te St. Anna te Brugge in 1792. Kapelaan op O.L.Vrouw te Brugge, 1795 (16e)
- Deze kapelanie werd gesticht in 1320 aan het altaar van O.L.Vr. van Troost onder het hoogzaal door Egidius de Liga en zijn vrouw Margriete-Bedienaar van 't algemeen kerkhof te Brugge febr. 1810 tot 1812. + Assebroek op 4.9.1812. E.H. Dienberghe was proost van 't kunstgenootschap "RYM en REDEN" onder titel van KUNST EN EENDRACHT te Brugge. Bij zijn aanstelling van stadhouder in 't aloud gild van rhetorica te Izegem werd hij gehuldigd op 7 van Lauwmaa,d 1810. (Deze 7 januari is het feest van St. Tillo, patroon van de stad Izegem en tevens een van de grote feesten die door 't gild gevierd werden).
- (43) JOS GELDHOF : Vlytigh ende Boos. Drukk. Strobbe, Izegem. 1956
- (44) Edm. VANDERSTRAETEN : Le théâtre villageois en Flandre, II, p.111.
- (45) Edm. VANDERSTRAETEN : Le théâtre villageois en Flandre, I, p.130
- (46) De Izegemse reuzen, Ten Mandere, Nr 27 (X, Nr 2). Deze die hier mee opstappen waren op het ogenblik dat het artikel over de reuzen verscheen nog gans onbekend.
- (47) In 1952 werd een nieuwe groep gecreëerd "De Maagd van Izegem" die voor 't eerst door de straten mee opstapte bij de plechtige ontvangst te Izegem van Mgr. De Smedt, nieuwe bisschop van Brugge. Nadien werd deze groep voor inleidende processiegroep gebruikt tot de processieszelf uit het openbaar leven verdwenen.
- (48) R.A.K. : Kerkarchief Izegem - F/117
- (49) G.F. TANGHE : Leven van St. Tillo. - Drukk. Strobbe, Izegem, 1891.-106.
- (50) MATHILDE DENYS : Omstandig verhaal der luisterrijke feesten welke te Izegem hebben plaets gehad in Bloeiemaend 1845. P.J. Bossut, Groote Markt, 1845
- (51) "Oud en Nieuw" tijdschrift, (bijvoegsel) - 1867

ZWIJNSMARKT EN ZWIJNSMARKTSTRAAT.

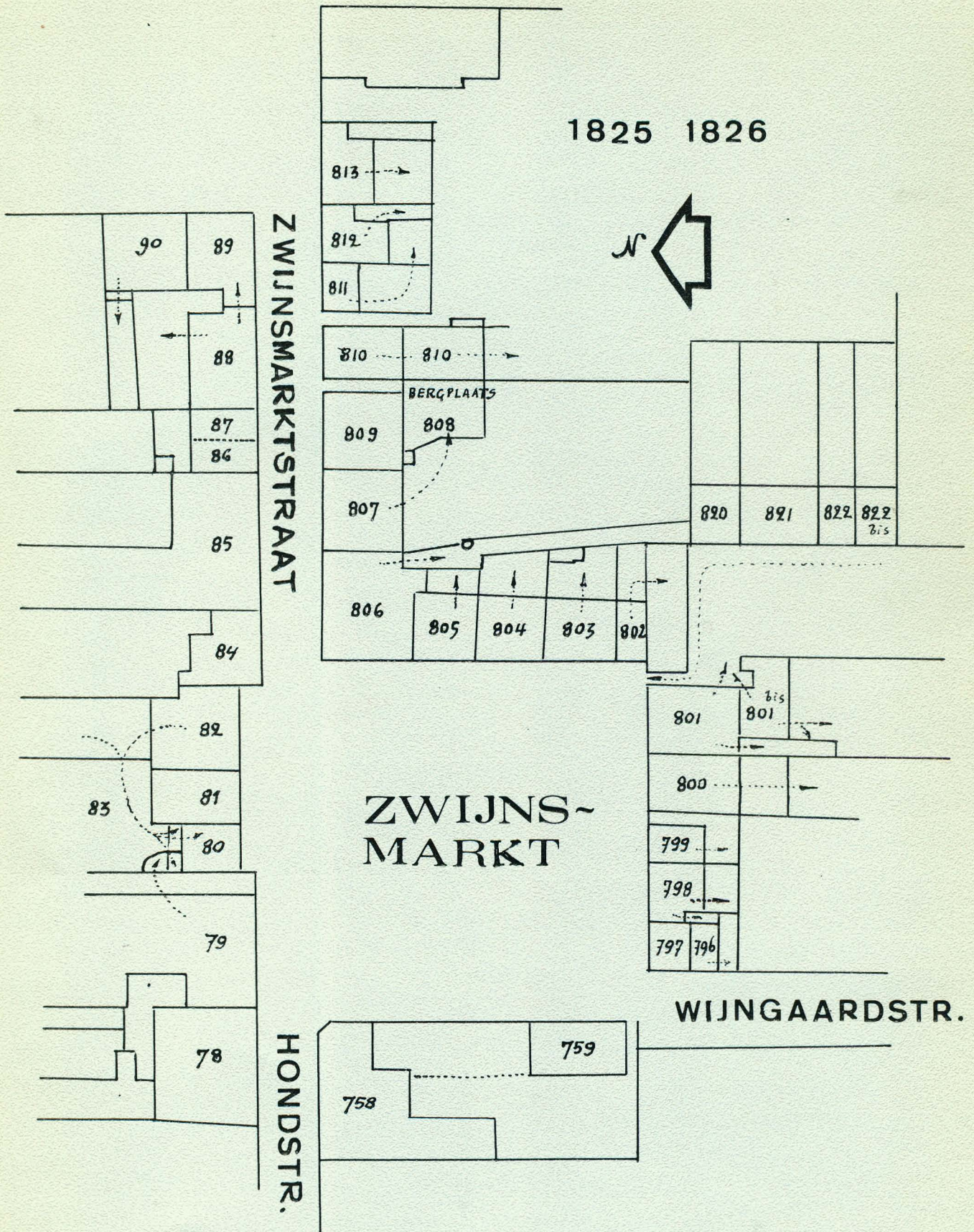
DOOR JOZEF BOURGEOIS.

ZWIJNSMARKTSTRAAT (Melkmarktstraat)

Kad.nr.	-	Eigenaar	-	Huisnummer	-	Bewoners
812	-	Valcke Clement	=	1	-	François Gryspeert - Devos vleeshouwer
811	-	Idem	=	2	-	Weduwe Jan Bapt. Devos en kinderen spinners
810	-	Jan François Laperre	=	3	-	François Vansteenkiste - D'heyghers voerman
809	-	Idem	=	4	-	Petrus Staes - Quackelbeen horlogemaker
808-807	-	Vanwtberghe-Verhulst hoedenfabrikant	=	5	-	Cornelis Bollemaekers-Boufillon hoedenmaker
806	-	Judocus Vandenborre koopman	=	6	-	Petrus Comyn - Saman tapper (herbergier)
84	-	Jan François Vanwtberghe hoedenmaker	=	7	-	Philippus Vandenvoorde - Debusschere glazenmaker
85	-	Franciscus Maes	=	8	-	Franciscus Maes - Verhelle mulder-winkelier
86	-	Berlamont koopman te Tielt	=	9	-	Dejonghe Coleta wed. Vanackere en kinderen, spinners
87	-	Idem	=	10	-	Franciscus Renier - Lafere kleermaker

ZWIJNMARKT (Melkmarkt)

805	-	Judocus Vandenborre koopman	=	11	-	Jacobus Begin - Doorme bakker
804	-	Idem	=	12	-	Anseeuw Isabelle wed. Meesschaert en kinderen, lintwevers-naaisters
803	-	Idem	=	13	-	Josephus Verfaille - Geldhof schoenmaker
40 802	-	Idem	=	14	-	Bonaventura Vanackere - Lafaut smid

ZWIJNSMARKT EN ZWIJNSMARKTSTRAAT
 NU MELKMARKT EN MELKMARKTSTRAAT

1920 — Na WO I wordt de VREDESBOOM geplant en de naam verandert in VREDEPLAATS.

1968 — De zuidkant van de MELKMARKT. Op de hoek de oude herberg : DE BOTERMARKT.

1925 — De oude ZWIJNSMARKTSTRAAT heet nu VRIJHEIDSTRAAT.

1968 — De zuid-oosthoek van de MELKMARKT.

1968 — Westkant van de MELKMARKT.

1968 — De zuid-westhoek van de Melkmarkt.

1969 — De noordkant met de oude huisjes vóór ze gesloopt werden.

1974 — De zuidkant van de MELKMARKT met de gesloopte „FLANDRIA”.

820	-	Lemettre en Laridon	= 15	-	Joannes Vercruysse - Deschryvere werkman
821	-	Idem	= 16	-	Marie-Jeanne Meesschaert wed. Lyneel en kinderen, slagter
822	-	Idem	= 17	-	Joannes Cardon - Delapenne spinner
822bis	-	Idem	= 18	-	Martin Debackere en dochter Marie spinners
801bis	-	Petrus Messeyne	= 19	-	Josephus Decley en kinderen werkman - spinners
801	-	Idem	= 20	-	Jan-Bapt. Bulckaert - Degryse schoenmaker
800	-	Karel Maes Eigenaar	= 21	-	Jacobus Huysentruyt - Bourez ekeldraaier
799	-	Joannes Vanwtberghe	= 22	-	Onbewoond
798	-	Idem	= 23	-	Judocus Demuyne - Kesteloot hoedenmaker
797	-	Nonckel eigenaar	= 24	-	Jan Francis Vanbelle - Ruyfflet schoenmaker
79	-	Antoon Berlamont	= 25	-	Antoon Berlamont - Carpentier vleeshouwer
81	-	Jan François Vanwtberghe	= 26	-	Clement Valcke - Vierstraete schilder
80-82	-	Idem	= 27	-	Francis Herman - Vandeputte

Het nummer 759 gaat samen met nr 758 en is genummerd Hondstraat -
Afgelaten en vervangen door de drie kleine innewaartsstaande
huizen. Deze huisjes werden voor een groot deel met de afbraak
van het grote bijgebouw opgetrokken

BEELDJES VAN O.L.VROUW VAN SCHERPENHEUVEL TE IZEGEM.

DOOR ROGER BEKAERT

Izegem bezit drie O.L.Vrouwbeeldjes van Scherpenheuvel. Een in de St.-Tillokerk, wellicht het meest gekende door onze Izegemnaars.

Wat misschien minder bekend is, er bevindt zich ook een beeldje in de kapel van het hospitaal. Dit is gesneden uit het hout van de eik waaraan te Scherpenheuvel omstreeks 1600 het miraculeus beeld van O.L.Vrouw hing. Judocus Bouckaert uit IZEGEM bouwde in 1609 als pastoor de nu beroemde basiliek te Scherpenheuvel en bracht het O.L.Vrouwbeeldje van de eik in de basiliek. Uit een deel van de eik liet hij verscheidene beeldjes snijden. In 1641 schonk hij een beeldje aan het klooster der Roesbrugge-dames. Door bemiddeling van bepaalde families, werd dit beeldje door E.H. De Bruyne aan het hospitaal van Izegem geschonken. Hier werd het als een kleinood voorbehouden aan de zusters, tot men in 1950 achteraan in de kapel plaatste. (1)

Het derde beeldje waaraan een merkwaardige geschiedenis verbonden is, bevindt zich in het klooster van de paters capucijnen en is slechts door de klooster-gemeenschap te vereren. Wij willen hier over dit laatste beeldje handelen. Pater Hildebrand, archivaris van de Belgische capucijnen heeft er over geschreven en had een zeer grote verering voor dit beeldje.

Als titel voor zijn artikel schrijft Pater Hildebrand : "HOE EEN O.L.VROUWTJE VAN SCHERPENHEUVEL IN 1648 OP REIS GING NAAR KONGO EN IN 1939 TE ...IZEGEM TE-RECHT KWAM !"

Beelden die men miraculeus noemt blijven gemeenlijk verbonden aan de plaats waar ze vereerd worden. Merkwaardig in ons geval is de ingewikkelde geschiedenis van het miraculeus beeldje van de Izegemse capucijnen dat achtereenvolgens vereerd werd te Brussel en Gent, op reis trok naar Kongo, doch het slechts tot Spanje brengen kon en daarna over Genua en Loreto naar Vlaanderen terugkeerde. Het werd gedurende bijna 300 jaar vurig vereerd te Menen. Het belandde in 1939 te Antwer-

pen en te Izegem, waar het nu blijft en door de paters vereerd wordt. Het is 12 à 13 cm hoog en verbeeldt de hemelkoningin als heerseres en moeder, met zilveren kroon en sceppter en draagt het Goddelijk kind op haar arm.

AFKOMST VAN HET BEELDJE

Het ontstond in 1604 en is afkomstig van Aartshertogin Isabella. In dit jaar werd de eik waaraan het beeldje hing, geveld. De stam werd in drie stukken gezaagd en het grootste deel werd aan de vorstin geschonken. Ze liet er allerlei beeldjes uit vervaardigen om ze aan vrienden en hooggeplaatsten te schenken. (Beeldjes van Scherpenheuvel werden soms ook uit linden- en perenhout gesneden, vooral de heel kleine. Het is immers moeilijk klein beeldhouwwerk te snijden uit eikenhout. Uit perenhout is de afbeelding te Osnabrück, in Hannover en ook in het Izegems klooster, zoals bij herstelling geblekenis.)(2)

Een van de hofdames in 1600 heette Madeleine de Trazegnies, geboren in 1564/65, dochter van Baron Charles en Vrouwe Marie Madeleine de Pallant. De aartshertogin had een bijzondere voorliefde voor haar. Tot aan de dood zouden ze zeer vertrouwelijk met elkaar omgaan. (3)

In 1602 trok Madeleine zich met een dienstmeid terug als non, in een eenzame kluis, naast de tempel van de H. Kerst te Gent. Isabella was in 1603 op de professiedag aanwezig, begiftigde haar met een lijfrente en bracht haar gedurig geschenken. Madeleine wist dat Isabella een grote godsvrucht had voor O.L.Vrouw van Scherpenheuvel en dat ontelbare bedevaarders naar het heiligdom gingen. De eenzame kluizenares had hartzeer dat ze er ook niet kon gaan bidden.

Uit een brief door Isabella geschreven op 28 februari 1604 vernemen wij, dat Madeleine treurt, en vraagt opgave van de maat van het beeldje dat in de H.Kerst vereerd wordt (4). Ze kreeg dan ook een O.L.Vrouwetje, op een eenvoudig voetstuk, tegen een sierlijken Scherpenheuvelsen eik. Aan de voet van de boom bemerkt men een vergeet-mij-nietje. Voorzeker moet het aan de innige genegenheid van Isabella voor het nonneke herinneren, want in de juist geciteerde brief schrijft Isabella : " Ik denk nog altijd op de tijd toen wij samen waren, gedurig ben ik er mee bezig en ik reken er op, dat gij mij niet vergeet."

Isabella stierf in 1633, het nonneke op 3 mei 1643. Deze laatste werd begraven onder een blauwe zerk, te Gent in de St.-Jozefkapel van de H.Kerst (5).

Wat er nu juist met het beeldje gebeurde is niet geweten. Vast staat enkel dat

het in 1648 in het bezit was van Capucijn Thomas Spanoghe van Dendermonde, die het kreeg van een van zijn biechtelingen.

Pater Hildebrand zegt : "Ze kan het aan haar meid Marie Cardon gegeven hebben, doch met veel meer recht mag men vermoeden dat haar opvolgster in de kluis, Zuster Agnes, het persoonlijk van haar ontvangen heeft, ofwel in de cel heeft gevonden". Agnes nu was de capucijn zeer genegen en bij haar dood (4 juli 1648) werd ze in hun kerk, in de Franciscuskapel begraven (6).

Hoogstwaarschijnlijk kreeg Pater Thomas het beeldje van Zuster Agnes. Dat is des te meer aan te nemen, omdat juist enkele weken na haar overlijden, een van de reisgenoten van de martelaar Joris van Geel, Felicissimus van Dowaaï, het kostbaar beeldje van P. Thomas kreeg, om het in Kongo door de zwarten te laten vereren. (7)

Blijgezind reisde P. Felicissimus naar Spanje. Toen Joris van Geel en Erasmus van Veurne afreisde uit de havenstad Sanlúcar mocht hij niet mee. Zo keerde hij met zijn Vlaams O.L.Vrouwetje over Genua en Loreto terug naar Vlaanderen.

P. Felicissimus werd naar het klooster van Menen gezonden en droeg zijn kostbare schat mede. In 1654 werd hij hoofd van het klooster te Maaseik en liet het beeldje te Menen, aangezien het Limburgs klooster ook een beeldje van Scherpenheuvel bezat.

In 1661 was P. Elisaeus van Zele, gardiaan te Menen. Het altaarbeeld in de kerk was beschadigd en hij besloot O.L.Vrouwke van Scherpenheuvel in de plaats te stellen. Menen viel onder het bisdom Doornik. De bisschop wijdde het beeldje op 5 september 1662 en verleende 40 dagen aflaat aan al wie er voor zou komen bidden. Later (26 juni 1669) gunde Paus Clemens IX 100 dagen aflaat voor hen die op zaterdag bij de zang van de litanie van O.L.Vrouw in de capucijnenkerk zouden aanwezig zijn. Op 19 september 1662 had een plechtige inhuldiging plaats met medewerking van het stadsbestuur. De toeloop, ook uit andere parochiën was overweldigend. (8)

Op 17 januari 1797 werden de paters tijdens de Franse overheersing uit hun klooster verdreven. De toenmalige gardiaan, P. Leonardus van Machelen, gaf het beeldje in bewaring bij de Benedictessen, totdat er rustiger tijden zouden komen. Het capucijnenklooster van Menen werd nooit heringericht en de zusters hielden het kostbaar beeldje tot 2 januari 1939. De zusters lieten in 1880 een schoon gotiek kapelletje maken. Het boomke waaraan het beeldje bevestigd was, was in de loop van de jaren middendoor gebroken. Nu kon men hem tegen de wand van het kapelletje

Prentje met O.-L.-Vr. v. Scherpenheuvel op een gedachtenis van Romanie Laridon († Izegem. 27.01.1874).

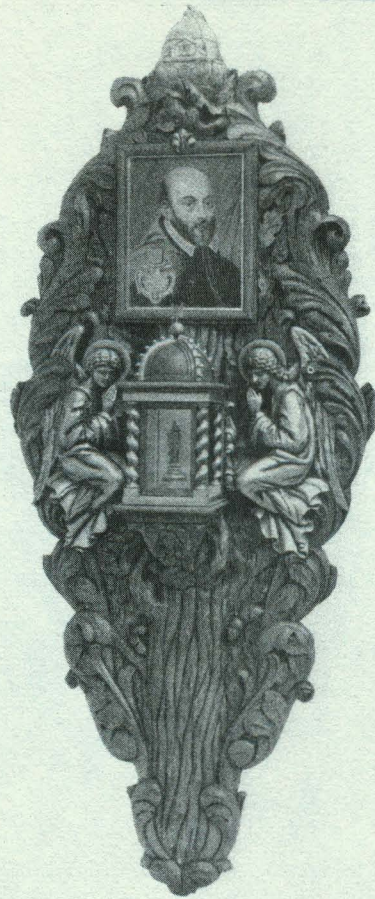
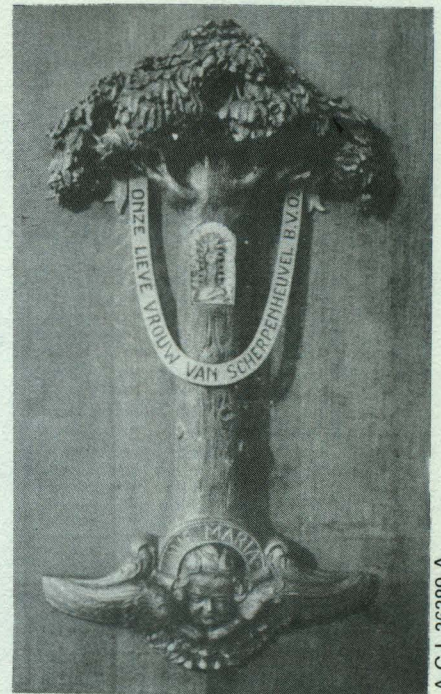

Foto L. Delawy

Het schrijn uit de dwarsbeuk van de St. - Tillokerk.

A.C.L.36389.A.

Hetzelfde beeld als hiernaast zoals het vroeger (voor W.O. II) in een schrijntje bewaard werd in de sacristie van de St. - Tillokerk.

A.C.L.36434.A.

Het beeldje uit het klooster van de paters Kapucijnen.

Het beeldje uit de Kapel van het hospitaal.

Het beeldje zoals we het vinden in het schrijn van de St. - Tillokerk.

weer gemakkelijk aaneengezet worden. Dat beeldhouwwerk met 48 cm bij 22,5 cm en is helemaal in de trant van de St.-Lucasscholen, die toen ontstaan waren. Onder de wereldoorlogen heeft het beeldje fel geleden. Samen met de vluchtende zusters vond het een veilige schuilplaats te Melle.

De archivaris der Belgische capucijnen P. Hildebrand, die al lang het bestaan van het beeldje kende, was zeer begerig naar dit kostbaar bezit. Op Kerstdag 1938 schreef hij dan ook naar de priorin van het klooster te Menen. Hij motiveerde zijn vraag met te wijzen op het feit dat de capucijnen van Menen het beeldje slechts in bewaring gegeven hadden. Priorin Scholastica antwoordde, dat ze gelukkig was het beeldje te mogen teruggeven. Dat had de archivaris niet verwacht en reeds op 2 januari stond hij te Menen om het beeldje in bezit te nemen. Het had dringend herstelling nodig. Die werd toevertrouwd aan kunstenaar Bernard Janssens, uit Lier, die zich meesterlijk van die taak wist te kwijten. Het hoofd was gebarsten. De hals, vroeger gebroken was heel onbeholpen vermaakt. De arm, die de scepter draagt, was vervangen door een vormloos stuk hout. Ook de zoom van Maria's kleed en haar voeten waren geschonden. Het kindje had beide armen verloren. Met een draad om het middenlijf was het beeldje in het kapelletje vastgebonden. Vroeger echter rustte het op een voetstuk, want gaten bemerkte men nog in de boom en onder in het beeldje. Ook, de aureool achter O.L.Vrouw was verdwenen; haar bestaan werd echter bewezen door twee uitstekende nagelkoppen op de boomstam, die geen andere bestemming kunnen gehad hebben, dan die gulden stralen te dragen.

De kunstenaar-hersteller heeft de boom en het beeldje wat hoger geplaatst in het kapelletje en er een plat voetstuk bijgevoegd, waarop de boom nu rust. De binnenwand werd met rood fluweel overtrokken.

Verscheidene kloosters wilden het beeldje. Uiteindelijk besloten de oversten het aan het klooster van Izegem te geven omdat het toch uit de streek, Menen, kwam waar het 300 jaar berust had. P. Archivaris had meer dan 20 jaar te Izegem verbleven en was verheugd dat het beeldje daar zou blijven waar een groot stuk van zijn hart gebleven was.

NOTEN.

- (1) A. VANDROMME, Mgr Bouckaert; Ten Mandere Nr 7 (III,1) blz 29 e.v.
- (2) Zie J.F. PALLEMAERTS, Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel, Dl.II, Mechelen 1936. Andere gegevens over het beeldje, zie Dr. REMBRY-BARTH, Histoire de Menin, t.III (Bruges 1881) pp. 409-411

- (3) Zie over haar Ctesse de VILLERMONT, L'Infante Isabelle, t.II - Tamines - Paris, pp. 471/411
- (4) Rembry-Barth spreekt nergens over Zuster Madeleine, maar enkel over een hofjuffer, die te Gent nonneke werd en daar op haar sterfbed het beeldje aan capucijn Thomas van Dendermonde wegschonk. Welnu, onder de freulen van het Brussels hof, die te Gent kloosterlinge werden zijn er maar twee aan wie Isabella werkelijk gehecht was : Madeleine de Trazegnies en Emerentiene de Hamal, ook Juffer Monceau geheten (DE VILLERMONT, L'Infante Isabelle, t.II pp.474/478) doch deze laatste stierf in 1615, toen P. Thomas niet te Gent woonde.
- Rembry-Barth schrijft dat Isabella het beeldje zou gekregen hebben van Judocus Bouckaert, maar dat schijnt moeilijk te aanvaarden, aangezien deze eerst 5 jaar later te Scherpenheuvel verbleef, en we schrijven hier 1604.
- (5) Graf- en Gedenkschriften der prov. Oost-Vlaenderen, Reeks I, Dl.I-Gent 1865 - blz.99
- (6) Bissch. archief Gent C. IX, C. 2. 1, p. 30
- (7) Joris van Geel, een Vlaamse martelaar in Oud-Kongo. Studie over zijn leven en zijn historisch midden - J. Lannoo - Tielt
- (8) Gegevens ontleend aan de geschiedenis van het beeld, door Leonardus van Duinkerke aan het stadsbestuur opgedragen. Dat handschrift berustte vroeger in de bibliotheek van Kanunnik Rembry (+ 1907) te Brugge. Deze pater noemde het beeldje mirakuleus en er werden veel gunsten vermeld.

FIGUREN VAN BIJ ONS :

DE ZOUAAF-PRIESTER *H. Vandendriessche* VERGETEN ONDERPASTOOR TE IZEGEM

DOOR ROGER BEKAERT

GEBOORTE EN JEUGD

De kleine Hendrik Vandendriessche, op 24 augustus 1839 geboren in het vreedzame Otegem, was een goed leerling, eerst in zijn geboortedorp dan in Ingooigem en later te Menen. Toen voelde hij zich reeds geroepen om priester te worden en ging naar Roeselare in 1860. In de maand maart van 1861 weerklonk over Vlaanderen de kruistochtkreet van de Paus. Hendrik wilde er bijzijn. Hij won te Rome de vriendschap van officieren en wapenmakers en als de taak daar af is kwam hij terug om naar Brugge te trekken en zijn priesterstudies te voleindigen.

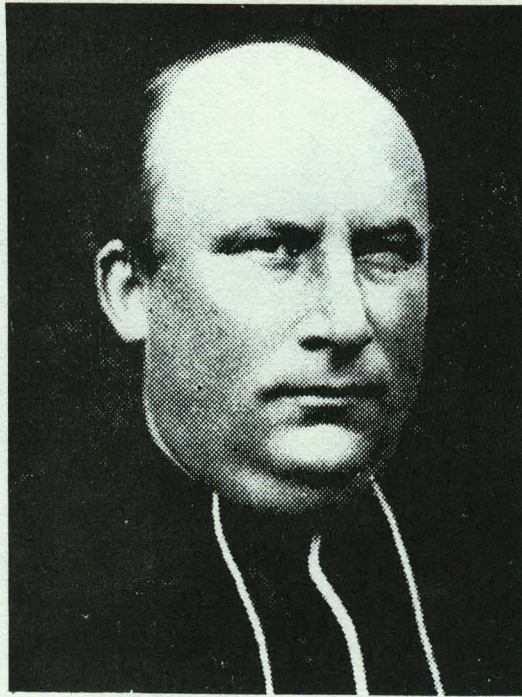
DE SOCIALE WERKER

Hij was de rusteloos werkende priester op sociaal gebied. Het is zonder twijfel een van de bijzonderste mannen, die aan het eigenlijk syndikalisme voorafgingen. Om de toestanden uit de voor-syndikale periode beter te leren kennen is het handschrift van Bruno Acx "Hoe ik scheinmaker werd" uiterst nuttig. E.H. Vandendriessche werd op 25 oktober 1871 onderpastoor te Izegem. Het sociale zat hem in het bloed en dienstbaarheid was zijn leuze. Hij had zijn studiën onderbroken om Z.H. Paus Pius IX als zouaaf te gaan dienen van 1861 tot 1863. Aldus werd hij eerst priester gewijd in 1866 door Mgr. Faict en werd hulppriester te Ettelgem in 1867 om onderpastoor benoemd te worden te Vladslo in 1868.

In 1871 kwam hij dan naar Izegem en in betrekking met een oprechte volksvriend, de Weledele heer Baron Jean Gillès de Pélichy, die in de 32-jarige onderpastoor een veel belovend uitvoerder van zijn plannen zag.

Hij was de idealist, open voor het goede, voor de dienstbaarheid en met een groot hart voor de minderbedeelden en de arme werkers uit zijn tijd. Pas in Izegem, op 3 maart 1872, sticht hij een afdeling van het genootschap van de Heilige Franciscus-Xaverius in een gebouwencomplex van de zusters van liefde (de huidige kraaminrichting). Op zon- en feestdagen gaan de werklieden er een

DE ZOUAAF-PRIESTER H. VANDENDRIESSCHE

E. H. H. VANDENDRIESSCHE

° Otegem 24-8-1839 - † Aalbeke 1-2-1904

LES ŒUVRES ÉCONOMIQUES RURALES
MONOGRAPHIE
DES
INSTITUTIONS ÉCONOMIQUES

FONDÉES PAR
M. L'ABBÉ HENRI VAN DEN DRIESSCHE

A ISEGHEM ET A EEGHEM
(Belgique)

PAR
ERNEST FALIGAN

PRÉCÉDÉ D'UNE PRÉFACE

PAR
LE R. P. LUDOVIC DE BESSE

~~~~~  
PRIX : UN FRANC  
~~~~~

PARIS

Aux Bureaux du Crédit Mutuel et Populaire, rue des Lombards, 23.
Au Secrétariat-Général de l'Union des Associations Ouvrières catholiques, rue de Verceuil, 32.

BELGIQUE

BRUXELLES: Ch. Desmet-Storie, libraire, rue Notre-Dame, 6.

THIEL: Van Landeghem-Minnaert, libraire.

1885

Œuvres économiques préparatoires
A LA
COOPÉRATION.
CINQ ŒUVRES ÉCONOMIQUES
d'intérêt matériel qui peuvent se réaliser en ville
et à la campagne
OU
Dix ans de travail sur le terrain des œuvres
populaires dans la région Thielthoise
1879 - 1889
PAR
Monsieur l'abbé HENRI VAN DEN DRIESSCHE
VICAIRE A EEGHEM
Traduit du flamand par
Monsieur l'abbé CAMILLE LOOTEN
DOCTEUR EN LETTRES
MAÎTRE DES CONFÉRENCES AUX FACULTÉS CATHOLIQUES DE LILLE.
Brochure complémentaire N° 1 de la brochure :
Œuvres économiques rurales. Monographie des institutions
économiques rurales.
fondées par Monsieur l'abbé HENRI VAN DEN DRIESSCHE,
à Iseghem et à Eeghem (Belgique)
par ERNEST FALIGAN, Docteur en médecine et es-lettres de la Faculté
de Paris, précédé d'une préface par le R. P. LUDOVIC DE BESSE.

CAND
A. SIFFER, Libraire-éditeur
RUE BAILEY-DORT, 52 & 54

THIELT
R. VAN LANDEGHEM MINNAERT
Libraire

LILLE
BERGES, Libraire
RUE ROYALE, 2

TOURNAI
H. ET L. CASTERMAN, Libraires

1890

Samenwerkende Belang- & Vakbond
onder de bescherming van den B. Joannes-Baptista
en den Gelukzaligen Bernardinus van Selto

Wegwijzer in een
Spaarhof

N° II

Tweejarig Verslag over de Economische
Werken van den Parochialen Christenen
Gilde-Bond, die gevestigd zijn in het Spaar-
hof te Eeghem — (1 Juli 1889 - 1 Juli 1891)
(Vervolg en vollediging van het boekje : « Vijf Econo-
mische Werken, mogelijk ter stede en te lande »
uitgegeven in 1889

THIELT
W. Van Landeghem-Minnaert
Vperstraat, N° 1

GENT
A. Siffer, drucker-boekbinder
Hoogpoort, 5-54

Thielt, drukkerij van J. D. Minnaert
MDCCCXCII

1885

82 blz.

1890

92 blz.

1892

76 blz.

Werken van E. H. H. Vandendriessche

fatsoenlijk verzet zoeken. Deze instelling had zeer veel bijval en werd in de volksmond gewoonlijk "De Crisques" genoemd. De Baron die zeer veel hield van die onderpastoor zei hem dat het niet genoeg was de mensen paternosters te leren lezen of hoe ze zich deftig moesten gedragen, maar dat hij ook moest denken en zorgen voor hun stoffelijke belangen. Dit was voor Hendrik Vandendriessche als een zweepslag. Hij zocht contact met buitenlandse sociologen. Zo leerde hij tijdens een kongres te Bordeaux waar de volkswerken van Izegem werden toegejuicht, in 1876 de Heer L. Harmel kennen, die hem entoesiast maakte voor de middeleeuwse gilden en het kristelijk korporatisme. Hij was in kontakt met Emiel Dierick en bleef met die deken van de Izegemse St.-Crispijngilde in briefwisseling toen hij reeds onderpastoor was te Egem

STICHTER VAN SPAARKAS EN ZIEKENGILDE.

Geholpen door enkele mannen, onder wie de Heer Leander Vercruyssen - Rosseel, richtte hij in juli 1874 een spaarkas in, die zo schitterend werkte en bestuurd werd, dat ze reeds in 1876 als hulpkantoor van de algemene spaarkas van de staat werd aangenomen en in 1883 de eerste prijs behaalde van al de spaarkassen van het hele land.

Eveneens in 1874, ook in het lokaal van de Xaverianen werd een soort van volksbank opgericht onder de naam van "*Leen- en borggilde*". Deze gilde had tot doel aan de Xaverianen die sinds drie maanden spaarden, leningen toe te staan die het dubbel van de gespaarde som mochten bedragen.

Op 1 januari 1875 stichtte hij de "*St. Hilonius-ziekengilde*". Wekelijks werden 5 centiemen gestort en wekelijks werd door de gilde tot drie frank uitbesteed aan de hulpbehoevende huisgezinnen.

Toen E.H. Vandendriessche naar Izegem kwam was men reeds bezig met het bouwen van een lokaal voor de Xaverianen. Hij vertrok van Izegem in 1877 en schreef daarover : "*Wij hebben gezaaid te midden van moeilijkheden; het is te verhoppen dat onze arbeid en moeite niet zullen verloren zijn, en dat onze nakomers, in blijdschap en vreugde, de vrucht daarvan zullen mogen inzamelen.*" Eerst in het jaar 1898 op 26 juni werd het nieuw gildenhuis van Izegem plechtig geopend en ingezegend door Mgr. Waffelaert, Bisschop van Brugge.

LAATSTE JAREN, ZIEKTE EN DOOD

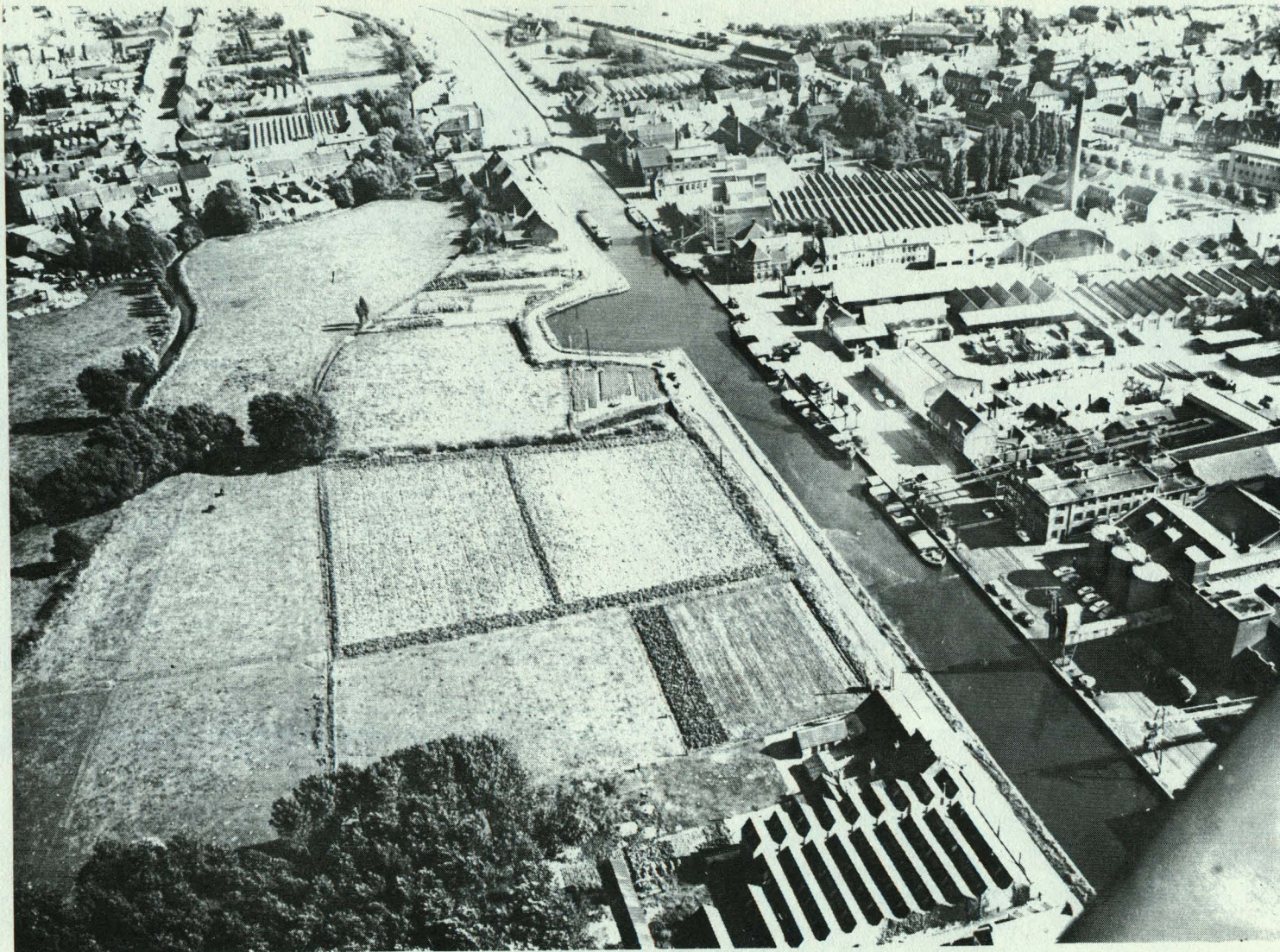
52 In 1891 werd E.H. Vandendriessche achtereenvolgens pastoor van Varsenare, Oostkerke en Sint-Kruis. Daar moest hij ontslag nemen om reden van ziekte. Hij is

een rusteloze werker geweest. Te Oostnieuwkerke richtte hij in 1894 een raiffeisenkas in en op 8 december 1897, de Brugse Middenkredietkas. Het vele werk en veel onverdiende tegenkantingen ondermijnden het gestel van deze knappe priester en oud-onderpastoor van Izegem.

Hij stierf te Aalbeke op 1 februari 1904 bij zijn schoonbroeder M. Van Oosthuyse.

BIBLOGRAFIE :

- BRUNO ACX : "Hoe ik schoenmaker werd."
- DOSSIER ALFONS DE JAN.
- JOZEF GELDHOF : 50 jaar christelijke arbeidersbeweging te Izegem.
- X : Lijkdienst van E.H. Vandendriessche, Zouaaf-priester.

1966 — Langs het kanaal ROESLARE - OOIGEM was de drukte steeds in stijgende lijn. Vele jaren werden verschillende fabrieken opgericht tussen spoorweg en kanaal. Rond de jaren '60 ontstonden ook nieuwe industrieën op de linker oever. Toen het kanaal verbreed werd ter breedte van de zwaai kom moesten deze fabrieken verdwijnen. Langs dezelfde zijde groeit nu „Mandeldal”. In de rechter bovenhoek bemerken we de schoorsteen van de electriciteitscentrale die in 1972 de voet van de T.V.-distributieantenne zou worden.

SNIPPERS NR. 11

DOOR A. VAN DER WEGE

Deze losse gegevens komen uit een klein, met de hand geschreven boekje (14,5 X 9 cm.) dat berust bij E. H. J. Geldhof, Meetkerke (Nr 108)

99. De GILDE VAN DE HANDBOOG heeft van tijd tot tijd grote feesten gegeven en de liefhebbers kwamen er naar van ver.
100. De GAAIBOLDERS waren van 1820 tot 1835 in grote bloei. Ze gaven ook grote prijskampen. Deze liefhebberij was zeer groot in de omliggende steden en gemeenten. Overal waar Izegem ging, behaalde onze gemeente een prijs van eer.
- "De uniform bestond in een paar laarzen, een zwarte hoed met kika (sic) broek, kazak en gilet, witte halsdoek, een rode sluier in de lenden, gilet en hoed geboord met witte treuse, een zilveren bolleken in het knopgat van de kazak."
101. 1810 - "Inhaling van de heer *Buseine*, geboren te Becelare, als pastoor van Izegem. De inhaling nam aanvang in de Brugstraat aan de tweede brug (1). De straat was met sparren beplant en luisterlijk versierd. De stoet bestond uit de volgende gilden. Rhetorica, bosseniers, handboog, stalen boog, St. Elooï.
- 'De St. Elooï's gilde bestaande uit 30 à 40 ruiters hebben de grootste eer aan de stoet gedaan, allen waren gelijk gekleed als volgt, eenen hoed met pluim, groen huzaren vest met drie reken knopen en witte strepen op de borst, zwarte broek met witte streep, leerzen en sabel."
- (1) *In die tijd was er geen vaartbrug maar hadden we twee Mandelbruggen, één op de Dam en een tweede op de plaats waar we nu de apotheek Vermeulen hebben. Hier wordt de brug op de Dam bedoeld omdat deze gemeentegrens was.*
102. Ivo Vermaut werd op weversmaandag 1821 tot grafmaker benoemd. Hij stierf op 10 juli 1875 na ruim 11.000 zijner parochianen begraven te hebben.
103. Gedurende de hoogmis van de derde zondag van de advent 1823 was er een grote opschudding in de kerk. Gedurende de preek over het laatste oordeel viel een stuk van de zoldering in het koor.
104. In 1835 waren er hier 600 arme gezinnen waaronder er 130 zonder bed sliepen.

105. In 1839 heerste hier de thyfus die grote verwoestingen onder de bevolking aanrichtte. Het stadsbestuur nam het besluit, met medewerking der liefdadige burgers, een hospitaal te bouwen, dat in 1840 ten dienste van de zieken werd opgesteld.
106. In het jaar 1868 was het een buitengewone droge zomer. De vruchten waren overvloedig en de tarwe bereikte 82 kg. de hectoliter. De volgende winter was zacht, veel wind en weinig regen. Er was noch vorst, noch sneeuw. Op 11.1.1869 begon het te vriezen tot op de 26e van deze maand. In korte tijd was alles gedooid zonder sneeuwvlagen of onweders.
107. VERVOERDIENST VAN KOOPWAAR EN POSTDIENST - In het begin van de XIXde eeuw werden de koopwaren meestal te lijve vervoerd met de kruiwagen. Dagelijks gingen twee boden van Izegem naar Kortrijk. De maandag reed een wagen met paard naar Kortrijk, de dinsdag naar Roeselare en de donderdag naar Tielt. Rond 1820 is er een wagen beginnen rijden op Gent over Tielt en Deinze. Deze reis werd uitsluitend voor koopwaren onderneomen. Weldra was één kar te klein "en gebruikte men een greepwagen" (=aanhangwagen) met twee paarden. Terzelvertijd werd een postwagen ("postchieze") met een paard gebruikt om de reizigers te vervoeren. Deze vertrokken de donderdagmorgen om 6 uur en ze kwamen rond 1 uur te Gent aan. In Tielt rustte men een half uur. Netjes geteld was men 7 uur op weg. En nu ??

56

BEZIT U REEDS HET SOEK "IZEGEM VROEGER EN NU" ? U KRIJGT 320 BLZ, MEER DAN 500 ZICHTEN EN KAARTEN VAN HET HUIDIGE EN HET VROEGERE STADSBEELD. PRIJS : 600 FR. - GEKARTONNEERD - TE BESTELLEN BIJ JOSE HOCHÉPIED, PRINSESSESTR., 118^A IZEGEM.